

Kuluttajaluottojen hintasääntelyn kohde – miten määritellään luottokustannukset?

Lauri Wilenius

Maisterintutkielma

16.11.2021

Helsingin yliopisto

Oikeustieteellinen tiedekunta

Kuluttajaoikeus

Ohjaaja: Jaana Norio

Tiivistelmä

Tiedekunta: oikeustieteellinen

Koulutusohjelma: oikeustieteen maisteri

Opintosuunta: kauppaoikeus

Tekijä: Lauri Wilenius

Työn nimi: Kuluttajaluottojen hintasääntelyn kohde – mitä määritellään luottokustannukset?

Työn laji: maisterintutkielma

Kuukausi ja vuosi: marraskuu 2021

Sivumäärä: VI + 62

Avainsanat: hintasääntely, korko, kuluttajaluotto, kuluttajansuoja, luottokustannus

Ohjaaja tai ohjaajat: Jaana Norio

Säilytyspaikka: Helsingin yliopiston kirjasto

Tiivistelmä:

Ylivelkaantumista pyritään ehkäisemään muun muassa kuluttajaluottojen hintaa sääntelemällä. Voimassa oleva kansallinen hintasääntely perustuu luotosta perittävää korkoa rajoittavaan korkokattoon ja muiden luottokustannusten enimmäismäärän osoittavaan kulukattoon. Näiden rajojen soveltaminen edellyttää selvyyttä siitä, mitä luoton korolla ja muilla luottokustannuksilla tarkoitetaan.

Osa kuluttajaluottoja koskevasta sääntelystä perustuu Euroopan unionin lainsäädäntöön. Esimerkiksi kansallisessa hintasääntelyssä käytetyt käsitteet on yhdenmukaistettu koko unionin alueella. Tutkielman taustalla on ajatus siitä, että EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden erot ovat merkityksellisiä hintasääntelyyn liittyvien käsitteiden tulkinnassa ja aiheuttavat jännitettä, joka täytyy jollakin tavalla purkaa. Erityisesti erot sääntelyn tavoitteissa ja käsitteiden tehtävissä voivat vaikuttaa olennaisella tavalla siihen, miten kansallisen hintasääntelyn soveltamisala määräytyy.

Tutkielman selvitetään, millaisia luottokustannusten käsitteeseen liittyviä jännitteitä EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välillä on ja miten ne vaikuttavat käsitteen tulkintaan. Kysymykseen vastataan kuluttajaluottoja koskevaa kansallista ja EU-lainsäädäntöä tulkitsemalla. Huomio kiinnittyy erityisesti siihen, miten hintasääntelyn kannalta olennaisia käsitteitä käytetään EU-oikeudessa ja mikä niiden tehtävä EU-oikeudessa on. Tavoitteena on lainopillista metodia hyödyntäen löytää ja tarvittaessa kehittää juridisesti relevantteja työkaluja hintasääntelyn soveltamiseen.

Tutkielman pääasiallisia tuloksia on ensinnäkin se, että jännite EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välillä on todellinen. Kansallisen hintasääntelyn soveltaminen edellyttää siihen liittyvien käsitteiden tulkitsemista EU-oikeuden lähtökohdista ja sille ominaista argumentaatiota käyttäen. Luottokustannusten käsitteellä ei ole itsenäistä kansallista sisältöä, vaan käsitteen sisältö määräytyy EU-oikeudellisen luoton kokonaiskustannusten käsitteen perusteella. Tilanne on sama luoton koron käsitteen kohdalla. Tällä käsitteellä on kuitenkin kansallisessa ja EU-oikeudessa niin erilaiset tehtävät, ettei se täysin luontevasti sovellu hintasääntelyssä käytettäväksi. Olennaisena johtopäätöksenä voi esittää myös sen, että luottokustannusten kannalta olennainen lisäpalvelun käsite kattaa vain sellaiset palvelut, jotka ovat luottosopimukseen nähden ylimääräisiä tai sitä täydentäviä. Lisäpalvelu ei itsessään vaikuta luottosopimuksen ehtoihin, ja niinpä sellainen seikka, josta on määrättävä luottosopimuksessa, ei voi olla lisäpalvelua koskevan sopimuksen kohteena.

Sisällysluettelo

Lähteet	III
Lyhenneluettelo	VI
Johdanto.....	1
1. Kuluttajaluottojen sääntely.....	8
1.1. Toimivallan jako	8
1.2. Lain soveltaminen ja lainkäyttö	10
1.3. Kulutusluottodirektiivin päämääristä.....	11
1.4. KSL 7 luvun ja kulutusluottodirektiivin eroja	13
1.5. Kansallinen hintasääntely	15
1.6. Muu kustannussääntely	19
2. Luoton kokonaiskustannukset	21
2.1. Luoton kokonaiskustannukset v. luottokustannukset	21
2.2. Luoton kokonaiskustannukset kulutusluottodirektiivissä	23
2.3. Luottosopimuksesta aiheutuvat maksut	26
2.4. Käsitteen tulkinta EUT:n ratkaisukäytännössä	28
2.5. Kokoavasti luoton kokonaiskustannuksista ja kansallisista luottokustannuksista	35
3. Lisäpalveluiden kustannukset	38
3.1. Lisäpalvelun käsitteestä	38
3.2. Lisäpalveluiden kustannukset osana luottokustannuksia.....	41
3.3. Lisäpalveluiden pakollisuusarviointi	45
3.4. Lisäpalveluiden kustannukset v. toiset luottokustannukset	48
4. Luoton korko	51
4.1. Luoton koron määritelmä.....	51
4.2. KSL 7:6.4 – määritelmä vai ilmoittamistapaa sääntelevä normi?	53
4.3. Kansallinen korkokattosäännös v. direktiivin lainakorko.....	55
4.4. Yhteenveto ja huomautuksia määritelmästä	57

5. Johtopäätökset	59
-------------------------	----

Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis, Oikeutta etsimässä: Erään matkan kuvaus. Talentum Media 2014.
- Howells, Geraint – Twigg-Flesner, Christian – Wilhelmsson, Thomas, Rethinking EU Consumer Law. Routledge 2018.
- Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen, Teuvo, Kirjoitetaan juridiikkaa. 3. painos. Talentum Media 2010.
- Juurikkala, Oskari, Pikavippien sääntely: ei korkokattoa, vaan erityinen harkinta-aika. Oikeus 3/2012, s. 452–460.
- Lenaerts, Koen – Maselis, Ignace – Gutman, Kathleen – Tomasz Nowak, Janek (toim.), EU Procedural Law. Oxford University Press 2014.
- Mak, Vanessa, Financial services and consumer protection teoksessa Twigg-Flesner, Christian (toim.), Research Handbook on EU Consumer and Contract Law. Edward Elgar Publishing 2016.
- Makkonen, Antti, Vastuullinen luotonanto. Finanssi- ja vakuutuskustannus 2012.
- Mattila, Heikki E. S., Vertaileva oikeuslingvistiikka. Lakimiesliiton Kustannus 2002.
- Määttä, Kalle, Pikaluottojen sääntely oikeustaloustieteellisestä näkökulmasta. Lakimies 3/2010, s. 265–279.
- Neuberger, Doris – Reifner, Udo, Systemic Usury and the European Consumer Credit Directive. Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung 1/2020, s. 115–132.
- Niemi, Marja-Leena, Luotto-oikeus: Luottotyytit, perintäprosessit ja takaisinsaanti. Talentum Media 2014.
- Norio-Timonen, Jaana, Vakuutusopimuslain pääkohdat. 2., uudistettu painos. Alma Talent 2018.
- Norros, Olli, Velvoiteoikeus. 2., uudistettu painos. Alma Talent 2018.
- Ojanen, Tuomas, EU-oikeuden perusteita. 3., uudistettu laitos. Edita 2016.
- Pönkä, Ilkka Hannu Ville – Parkkali, Eeva-Leena, Pikaluottojen oikeudelliset ongelmat. Defensor Legis 2010/5, s. 585–605.
- Raitio, Juha, Eurooppaoikeus ja sisämarkkinat. 3., uudistettu painos. Talentum Media 2013.
- Raitio, Juha – Tuominen, Tomi, Euroopan unionin oikeus. 2., uudistettu painos. Alma Talent 2020.
- Sein, Karin, Transposition of the New Consumer Credit Directive in Estonia. European Review of Private Law 2-2012, s. 435–446.
- Timonen, Pekka, Oikeustapauskommentti 2019:8 verkkopalvelussa Timonen, Pekka (toim.), KKO:n ratkaisut kommenttein. Alma Talent.

Wilhelmsson, Thomas – Sevón, Leif, Korkolaki ja viivästyskorko. Lakimiesliiton Kustannus 1984.

Virallislähteet

Kansalliset

Hallituksen esitys Eduskunnalle kulutusluottoja koskevaksi lainsäädännöksi 88/1985 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun ja osamaksukaupasta annetun lain 1 a ja 9 §:n muuttamisesta 238/1992 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräiden luotonantajien rekisteröinnistä sekä niihin liittyviksi laeiksi 24/2010 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, eräiden luotonantajien rekisteröinnistä annetun lain sekä korkolain 2 §:n muuttamisesta 78/2012 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta, asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä ja eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi 77/2016 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta 230/2018 vp.

Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 17/2012, Pikaluottolainsäädännön muuttaminen.

Oikeusministeriön päätös kuluttajaluottotyöryhmän asettamisesta VN/28370/2020.

Oikeusministeriön selvitys vuoden 2019 hintasääntelyuudistuksen vaikutuksista kuluttajaluottosopimuksiin velkomustuomioiden valossa, 21.12.2020.

Eurooppalaiset

Guidelines on the application of Directive 2008/48/EC (Consumer Credit Directive) in relation to costs and the Annual Percentage Rate of charge SWD(2012) 128 final, 8.5.2012.

Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kuluttajaluotoista COM(2021) 347 lopullinen, 30.6.2021.

Oikeuskäytäntö

Korkein oikeus

KKO 2019:8

Markkinaoikeus

MAO 701/14

MAO 676/17

MAO 214/18

MAO 8/20

Euroopan unionin tuomioistuin

Yhdistetyt asiat C-297/88 ja C-197/89 (*Massam Dzodzi v. Belgian valtio*), 18.10.1990

C-602/10 (*SC Volksbank România SA v. Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor – Comisariatul Județean pentru Protecția Consumatorilor Călărași (CJPC)*), 12.7.2012

C-143/13 (*Bogdan Matei ja Ioana Ofelia Matei v. SC Volksbank România SA*), 26.2.2015

C-377/14 (*Ernst Georg Radlinger ja Helena Radlingerová v. Finway a.s.*), 21.4.2016

C-127/15 (*Verein für Konsumenteninformation v. INKO, Inkasso GmbH*), 8.12.2016

Yhdistetyt asiat C-96/16 (*Banco Santander SA v. Mahamadou Demba ja Mercedes Godoy Bonet*) ja C-94/17 (*Rafael Ramón Escobedo Cortés v. Banco de Sabadell SA*), 7.8.2018

C-383/18 (*Lexitor Sp. z o.o. v. Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka z siedzibą w Gdyni, Santander Consumer Bank S.A. ja mBank S.A.*), 11.9.2019

C-779/18 (*Mikrokasa S.A. ja Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty v. XO*), 26.3.2020

C-686/19 (*SLA "Soho Group" v. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs*), 16.7.2020

Yhdistetyt asiat C-84/19 (*Profi Credit Polska SA v. QJ*), C-222/19 (*BW v. DR*) ja C-252/19 (*QL v. CG*), 3.9.2020

Muut lähteet

Finanssivalvonnan valvottavatiedote 19.3.2018 – 18/2018, <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/20182/selvitys-kulutusluotoista--luotonmyontokriteereita-loysennetty-ja-luottolaitoksilla-puutteita-saantelyn-noudattamisessa/>, vierailtu 15.11.2021.

Pikaluottojen kustannukset alas kaikin keinoin, Kuluttaja-asiamiehen blogi 17.12.2019, <https://kuluttaja-asiamies.fi/2019/12/17/pikaluottojen-kustannukset-alas-kaikin-keinoin/>, vierailtu 15.11.2021.

Kuluttaja-asiamies: Luottosopimuksen osia ei voi naamioida maksullisiksi lisäpalveluiksi. Kuluttaja-asiamiehen uutiskirje 4/2021 22.9.2021, <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/uutiskirjeet/kuluttaja-asiamiehen-uutiskirjeen-arkisto/2021/4-2021-kuluttaja-asiamies-luottosopimuksen-osia-ei-voi-naamioida-maksullisiksi-lisapalveluiksi/>, vierailtu 15.11.2021.

Lyhenneluettelo

EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
FIVA	Finanssivalvonta
SEU	Sopimus Euroopan unionista
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
KSL	kuluttajansuojalaki (38/1978)
KKO	korkein oikeus
MAO	markkinaoikeus
OM	oikeusministeriö
SK	säädöskokoelma

Johdanto

Kansalaisten ylivelkaantuminen on pitkäaikainen huolenaihe. Yhdeksi syyksi velkaongelmiin lainsäätäjät on tunnistanut luottojen korkean hinnan, ja kuluttajaluottoja koskevan sääntelyn taustalla onkin alusta asti ollut ajatus siitä, että kuluttajien luotoistaan maksamat kustannukset eivät aina ole kohtuullisia ja voivat osaltaan kasvattaa ylivelkaantumisen riskiä.¹ Sääntely on usein osoittautunut tehottomaksi niin, ettei valituilla keinoilla ole ollut toivottua tulosta. Alun perin vuonna 1986 säädettyä kuluttajaluottoja koskevaa kuluttajansuojalain (KSL, 38/1978) 7 lukua (746/2010) onkin uudistettu useaan otteeseen niin, että sääntelyä on kiristetty.² Esimerkiksi koronavirustilanteen aiheuttamiin maksuvaikeuksiin valmistauduttiin ottamalla 1.7.2020 käyttöön väliaikainen 10 prosentin korkokatto (SK 512/2020). Vain hieman alle vuosi ennen tätä eli 1.9.2019 oli astunut voimaan merkittävä KSL 7 luvun uudistus (SK 596/2019), jossa todellista vuosikorkoa rajoittava korkokatto korvattiin nimelliskorkoon perustuvalla mallilla. Oikeusministeriössä on tälläkin hetkellä käynnissä hanke pysyvien muutosten tekemiseksi kuluttajaluottoja koskevaan sääntelyyn. Hanke on osa ylivelkaantumisen estämiseksi käytettävää keinovalikoimaa.³ Myös esimerkiksi kuluttajaluottomarkkinoita valvova kuluttaja-asiamies pyrkii luottokustannusten kohtuullisuuteen kaikin keinoin.⁴

Kuluttajaluottoja koskevaa lainsäädäntöä on annettu myös EU-tasolla. Tämän tutkielman aiheen kannalta olennainen EU-säädös on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2008, kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta (kulutusluottodirektiivi), jolla on yhdenmukaistettu tiettyjä kuluttajaluottoihin liittyviä seikkoja. Kaikkia kuluttajaluottoja koskevat asiat eivät kuulu näihin kulutusluottodirektiivillä säänneltyihin seikkoihin, ja jotkin KSL 7 luvun säännökset ovatkin täysin kansallisia – tai ainakaan niitä ei ole säädetty direktiivin implementoimiseksi. EU-oikeuden mukaisen ja kansallisen kuluttajaluottosääntelyn suhde on tältä osin muutostilassa, sillä komissio on 30.6.2021 antanut ehdotuksensa uudeksi kulutusluottodirektiiviksi.⁵ Sen 3 johdantokappaleessa todetaan, että nykyinen kulutusluottodirektiivi on

---

¹ HE 88/1985 vp, s. 6.

² Ks. erityisesti HE 24/2010 vp, HE 78/2012 vp ja HE 230/2018 vp.

³ OM:n hanke OM085:00/2020.

⁴ Kuluttaja-asiamiehen blogi 17.12.2019: Pikaluottojen kustannukset alas kaikin keinoin.

⁵ Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kuluttajaluotoista COM(2021) 347 lopullinen, 30.6.2021.

ollut tavoitteiden saavuttamisen osalta vain osittain tuloksellinen esimerkiksi juuri siksi, että tietyt kuluttajaluottomarkkinoiden näkökohdat eivät kuulu sen soveltamisalaan.

EU-oikeudesta poiketen kansallisessa lainsäädännössä luotosta perittäville kustannuksille on asetettu raja. Kuluttajaluottoja koskevan kansallisen hintasääntelyn tavoitteena on kohtuullistaa kuluttajaluottojen hinnoittelua ja vähentää kuluttajaluotoista aiheutuvia velkaongelmia. Valitulla sääntelymallilla, joka perustuu korko- ja kulukattoon, pyritään selkeyteen ja yksinkertaisuuteen niin, että yhtäältä sääntelyn noudattaminen ja valvonta olisi yksinkertaista ja toisaalta luottojen hinnoittelu läpinäkyvää.⁶ Sääntelymallin on arvioitu vaikuttavan luottojen hinnoitteluun niin, että se pakottaa luotonantajan perimään luottokustannukset pääasiassa korkona muiden luottokustannusten osuuden jäädessä pieneksi.⁷ Hintasääntelyn soveltaminen edellyttää luonnollisesti selvyttä siitä, mitkä kustannukset kuuluvat sen piiriin, jolloin luottokustannusten käsitteen määrittelemine on olennaista. Kansallinen luottokustannusten määritelmä perustuu kulutusluottodirektiivin 3(g) artiklan mukaiseen kuluttajalle aiheutuvien luoton kokonaiskustannusten käsitteeseen.⁸ Käsitteellä on kansallisessa oikeudessa kuitenkin myös sellaisia tehtäviä, joita sillä ei EU-oikeudessa ole. Esimerkiksi juuri hintasääntely on siinä mielessä täysin kansallista, ettei kulutusluottodirektiivillä puututa kuluttajaluottojen hinnoitteluun. Direktiivillä ja kansallisella lainsäädännöllä saatetaan myös pyrkiä ainakin osittain erilaisiin päämääriin. Ylipäättään se konteksti, esimerkiksi yhteiskunnalliset olosuhteet, jossa luottokustannusten käsitteestä on EU:ssa säädetty, voi olla täysin erilainen kuin kansallisen hintasääntelyn konteksti. Tällöin kansallisessa säännöksessä käytetyn EU-lähtöisen käsitteen tulkintaan voivat vaikuttaa esimerkiksi kansallisen säännöksen tavoitteista ja taustoista poikkeavat EU-oikeuden päämäärät. Tällä voi olla merkityksellisiä vaikutuksia erityisesti siksi, että EU-oikeudelliselle argumentaatiolle on tyypillistä tavoitelähtöinen tulkinta eli argumentaation teleologisuus.⁹

Jo lainsäädäntöä silmäilemällä voi huomata, että direktiivin ja KSL:n mukaisissa määritelmässä on eroavaisuuksia. Tämä ei yksinään ole osoitus direktiivin puutteellisesta tai virheellisestä implementoinnista, sillä direktiivi sääntelyinstrumenttina velvoittaa jäsenvaltioita Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 288 artiklan mukaan nimenomaan

---

⁶ HE 230/2018 vp, s. 1.

⁷ HE 230/2018 vp, s. 20.

⁸ HE 24/2010 vp, s. 28.

⁹ Raitio – Tuominen 2020, s. 194.

tulokseen nähden. Jäsenvaltio voi itse valita ne keinot ja esimerkiksi sääntelyn muodot, joilla tulos saavutetaan. Direktiivit saattavat myös nimensä mukaisesti olla sisällöllisesti vain suuntaviivoja, jolloin jäsenvaltioille voi jäädä paljonkin harkintavaltaa. Jos direktiivin säännökset ovat yksityiskohtaisia, harkintavaltaa jää vain vähän.¹⁰ Esimerkiksi juuri kulutusluottodirektiivillä on varsin yksityiskohtaisesti säännelty luoton kokonaiskustannusten laske-
mista ja ilmoittamista todellisen vuosikoron muodossa. Näillä säännöksillä EU-lainsäätäjä on halunnut yhdenmukaistaa unionin alueella noudatettavat normit täysin.¹¹ Kansallinen lainsäätäjä saattaa kuitenkin direktiiviä implementoidessaan tulkita sen säännöksiä virheellisesti. Kyse voi luonnollisesti olla väärinymmärryksestä mutta myös esimerkiksi siitä, että säännöstä tulkitaan jäsenvaltion omassa kontekstissa. Toisaalta vaikka implementoinnissa ei tehtäisi varsinaisia virheitä, EU-sääntelyn ja kansallisen lainsäädännön välillä saattaa olla ristiriitoja tai oikeustilasta voi muutoin olla epäselvä esimerkiksi käsitteiden epä johdonmukaisen käytön vuoksi. Tällöin kansallisten toimijoiden, esimerkiksi luotonsaajien ja luotonantajien, voi olla vaikeaa saada selvyys omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Kaikki nämä riskit ovat potentiaalisesti käsillä kulutusluottodirektiivin ja KSL 7 luvun välisessä suhteessa.

Edellä tarkoitettu EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välinen jännite nousee jatkuvasti esille työssäni Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttajavastuualueen kuluttajaluottomarkkinoita valvovassa yksikössä. Tutkielman aiheen valinta ja raja-
aus ovatkin yhtäältä muotoutuneet sen mukaan, minkälaisia EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välisiä epäselvyyksiä, ristiriitoja ja ratkaistavia kysymyksiä olen kohdannut. Toisaalta luottokustannusten suhde muihin kuluttajilta perittäviin kuluihin on myös esimerkiksi summaarista menettelyä koskevassa oikeusministeriön selvityksessä osoittautunut ongelmalliseksi; hintasääntelyä saatetaan kiertää ilmoittamalla haastehakemuksessa luottokustannuksiksi laskettavia kustannuksia joksikin muiksi kuluiksi.¹² Aihe on lisäksi ajankohtainen, sillä sekä kansallisesti että ylikansallisesti valmistellaan uutta kuluttajaluottolainsäädäntöä, kuten edellä on todettu.

Läpinäkyvyyden vuoksi lienee heti tässä vaiheessa syytä mainita, että toimin esittelijänä kuluttaja-asiamiehen valvonta-asiassa, jota koskevaan uutiseen myös tässä tutkielmassa

---

¹⁰ Ks. direktiivistä sääntelyinstrumenttina Raitio – Tuominen 2020, s. 81–83.

¹¹ Kulutusluottodirektiivin 9–10 johdantokappale.

¹² OM:n kulutusluottoselvitys 21.12.2020, s. 14.

viitataan.¹³ Vaikka tutkielman aihe koskettaa työtäni läheisesti, tutkielma on tehty itsenäisesti ilman yhteistyötä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa. Tutkielman tarkoituksena ei muutoinkaan ole toteuttaa viranomaisen päämääriä. Sikäli kuin tutkielmassa esittämäni argumentit vastaavat työssä käyttämiäni perusteluja ja tekemäni päätelmät niitä, joihin olen myös esittelijänä päätenyt, kyse on ollut katsoakseni juridisesti perustelluimmista ratkaisuista. En voi kuitenkaan mitenkään väittää, etteikö olisi mahdollista, että roolini viranomaisessa ohjaa argumentointiani ja vaikuttaa myös niihin tulkintoihin, joita työn ulkopuolisessa elämässäni teen. Tällaisia vaikutteita en voi täysin estää – voin ainoastaan tuoda roolini ja sidokseni avoimesti esille ja argumentoida oikeudelliset näkemykseni mahdollisimman perusteellisesti.

Tutkimuskysymys on tutkielman otsikon mukainen: miten määritellään kuluttajaluottojen hintasääntelyä koskevassa KSL 7:17a:ssä (596/2019) tarkoitetut luottokustannukset? Tarkoituksena on tulkita hintasääntelyn kannalta olennaista luottokustannusten käsitettä sellaisen selvyyden saavuttamiseksi, jota hintasääntelyn soveltaminen edellyttää. Olennainen kysymys ei ole mitä vaan miten. Tarkoituksena ei siis ole tyhjentävästi luetella niitä kustannuksia, jotka voivat olla luottokustannuksia, vaan tähtäimessä on selvyys siitä, *mitkä seikat vaikuttavat luottokustannusten käsitteen tulkintaan ja miten*. Se vaatii ensinnäkin sen selvittämistä, miten käsitteen EU-oikeusperusta vaikuttaa sen tulkintaan. Sitä varten on selvitetävä kansallisen ja EU-sääntelyn suhdetta ja eroja sekä ratkaistava mahdolliset ristiriidat ja epäselvyydet. Sen jälkeen käsitettä on tulkittava käyttäen sellaisia argumentteja, jotka edeltävän selvityksen tulosten perusteella ovat käyttökelpoisia. Kuluttajaluottoihin liittyvistä käsitteistä voidaan toki esittää paljon muitakin merkityksellisiä kysymyksiä. Voidaan esimerkiksi kysyä, kuka on luotonantaja tai milloin kyseessä on KSL 7 luvun soveltamisalaan kuuluva luotto. Tässä tutkielmassa tarkastellaan kuitenkin vain luottokustannusten käsitettä sekä siihen erottamattomalla tavalla liittyviä käsitteitä; liikkeelle lähdetään yksittäisestä säännöksestä ja tarkastelua laajennetaan tarpeen mukaan. Toisaalta luottokustannuksiakin koskevia kysymyksiä on monia. Voidaan muun muassa pohtia, mikä on kohtuullinen luottokustannusten taso tai milloin kyse on esimerkiksi kiskonnasta. Tällaisetkin kysymykset rajautuvat kuitenkin tämän tutkielman ulkopuolelle, sillä tässä tutkielmassa kaikki huomio kiinnittyy käsitteiden määrittelyyn hintasääntelyn soveltamisalan määrittämiseksi. Tutkielman läpi

---

¹³ Valvonta-asiaa KKV/266/14.08.01.05/2020 koskeva uutinen on julkaistu kuluttaja-asiamiehen uutiskirjeessä julkaistu kuluttaja-asiamiehen uutiskirjeessä 4/2021 22.9.2021.

leikkaavana teemana on EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välinen jännite, mikä määrittää sitä tapaa, joilla tutkielman aihetta käsitellään.

Tutkielman metodi on selkeästi lainopillinen. Pysin tutkielmassani selvittämään voimassa olevan oikeuden sisältöä, mikä on lainopin keskeinen tehtävä.¹⁴ Koska kyse on juridisesta tulkinnasta, oikeuslähdeoppi määrittää oikeuslähteiden välistä suhdetta: mitä velvoittavampi oikeuslähde on, sitä enemmän painoarvoa sillä on voimassa olevan oikeuden sisältöä tulkittaessa.¹⁵ Aarnion mukaan tällainen laintulkinta on suomalaisessa, lakisidonnaisessa oikeusjärjestelmässä väistämättä systeemisisidonnaista: jokainen säännös on osa systeemiä, jonka sisällä laintulkitsija yrittää löytää säännösten väliset yhteydet ymmärtääkseen yksittäisen säännöksen sisällön. Tässä se eroaa esimerkiksi *common law* -järjestelmistä, joissa vastaava koherenssi toteutuu johdonmukaisen oikeuskäytännön avulla.¹⁶ Erilainen oikeuslähdeoppi johtaa myös erilaisiin painotuksiin tulkinta-argumenttien käytössä. Esimerkiksi EU-oikeuden tulkinnalle ovat ominaisia tavoitelähtöistä tulkintaa toteuttavat teleologiset argumentit.¹⁷ Lähtökohtana ovat kuitenkin EU-oikeudessaakin oikeuden lakisidonnaisuuden vuoksi kielelliset argumentit eli normin sisällön johtaminen sen kirjallisesta ilmaisutavasta. Koherenssi-yrityksiä puolestaan toteutetaan systeemisillä argumenteilla, joilla ristiriitaisista normeista pyritään muodostamaan looginen kokonaisuus.¹⁸ Tutkielmasta voi tunnistaa myös systematisoivia piirteitä. Tutkimuskysymykseen vastaaminen vaatii sitä, että käsitteet paikannetaan oikein, ja toisaalta käsitteiden tulkinta edellyttää merkittävässä määrin systeemisten argumenttien käyttöä. Myös systematisointi on lainopin keskeisiä tehtäviä.¹⁹

Määritelmät ovat olennainen osa tutkielmaa. Lainsäädäntö on täynnä määritelmiä, joilla pyritään usein siihen, ettei lain sisällöstä synny väärinkäsityksiä epätasällisuuden vuoksi.²⁰ Määritelmät saattavat myös suoraan rajata jonkin säädöksen tai säännöksen soveltamisalaa, kuten on hintasääntelyn laita. Joskus kyse voi olla siitä, että määritellään jotakin jo olemassa olevaa, jolloin puhutaan reaalimääritelmästä. Toisaalta kyse voi olla siitä, että ilmiö on olemassa vain määritelmänsä perusteella. Tällaista määritelmää kutsutaan

---

¹⁴ Husa – Mutanen – Pohjolainen, s. 20–21.

¹⁵ Oikeuslähdeopin sisällöstä, ks. Aarnio 2014, s. 229–232.

¹⁶ Aarnio 2014, s. 236.

¹⁷ Raitio – Tuominen 2020, s. 194.

¹⁸ Raitio – Tuominen 2020, s. 191–193.

¹⁹ Husa – Mutanen – Pohjolainen, s. 20–21.

²⁰ Mattila 2002, s. 83–84.

termimääritelmäksi.²¹ Säännöksissä saatetaan myös luetella erilaisia määritelmän piiriin kuuluvia asioita. Tällöin saattaa herätä kysymys siitä, onko luettelo tyhjentävä vai onko kyse pikemminkin esimerkkilistasta.²² Joskus määritelmäsäännöksellä toteutetaan määrittelyn lisäksi tai asemesta toisia tarkoituksia. Esimerkiksi luoton koron määritelmää koskeva KSL 7:6.4 (596/2019) on lainsäätäjän mukaan koron ilmoittamistapaa yhdenmukaistava normi.²³ Tällaiset seikat on luonnollisesti otettava huomioon käsitteitä ja niiden määritelmä tarkasteltaessa; esimerkiksi pelkästään se, että säännöksen otsikon mukaan kyse on määritelmästä, ei vielä kerro mitään säännöksen todellisesta sisällöstä.

Tutkielmassa käytetyillä käsitteillä on kulutusluottodirektiivin tai KSL 7 luvun mukainen merkitys, jollei toisin mainita. Niinpä esimerkiksi silloin, kun kyse on kulutusluottodirektiivin 3(g) artiklan mukaisista kustannuksista, käytän termiä *luoton kokonaiskustannukset*. Kun puheena ovat KSL 7 luvun vastaavat kustannukset, kutsun niitä *luottokustannuksiksi*. Sama pätee *lainakorkoon* ja *luoton korkoon*, joista ensimmäinen on direktiivin ja jälkimmäinen kansallista käsitteistöä. Kolme tutkielman lukua on omistettu sen selvittämiseksi, mitä tutkimuskysymyksen kannalta olennaiset käsitteet *luottokustannukset*, *lisäpalvelu* ja *luoton korko* tarkoittavat. Niiden tarkempi määrittelemine tässä ei siis tule kyseeseen. Joitakin tutkielmassa käytettyjä käsitteitä ja erityisesti niiden suhteita on siitä huolimatta mahdollista ja tarpeen avata heti alkuun. Käytän käsitettä *hintasääntely* varsin suppeasti ja tarkoitan sillä vain KSL 7:17a:n mukaisia sääntöjä luottokustannusten enimmäismääristä. Noudatan tutkielmassa samaisen säännöksen mukaista luottokustannusten jaottelua luoton korkoon ja muihin luottokustannuksiin ja tätä samaa jakoa seuraten kutsun säännöksen 1 momentin mukaista rajaa *korkokatoksi* ja 2–3 momentin mukaisia rajoja *kulukatoksi*. KSL 7 luku sisältää joitakin hintasääntelyn ulkopuolisia säännöksiä, jotka kuitenkin koskevat kuluttajan maksettavaksi tulevia kustannuksia. Kutsun tällaisia säännöksiä *muuksi kustannussääntelyksi* erotuksena hintasääntelystä.

Tutkielman ensimmäisessä luvussa tarkastellaan kuluttajaluottojen sääntelyä. Huomion kohteena on erityisestilainsäädäntövallan jakautuminen EU:n ja jäsenvaltioiden kesken sekä sääntelyn tavoitteet ja sisältö siltä osin kuin se koskee kuluttajaluottoihin liittyviä kustannuksia. Luvussa käydään myös läpi hintasääntelyn taustoja, jotka osaltaan selkeyttävät

---

²¹ Mattila 2002, s. 84.

²² Mattila 2002, s. 89–90.

²³ HE 230/2018 vp, s. 13.

kuvaa siitä kontekstista, jossa hintasääntely on syntynyt. Lisäksi tarkastellaan lyhyesti muuta kuluttajaluottojen kustannuksia koskevaa sääntelyä lähinnä siksi, että aiheen rajausta käy mahdollisimman selväksi. Toisessa luvussa paneudutaan luoton kokonaiskustannusten käsitteeseen. Sen sisältöä selvitetään erilaisiin kielellisiin ja systeemisiin argumentteihin tukeutuen. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti EU-oikeudelliset oikeuslähteet luottokustannusten EU-perustan vuoksi. Kolmannessa luvussa keskitytään lisäpalveluiden kustannuksiin, jotka tietyn edellytyksin voivat olla osa luoton kokonaiskustannuksia. Yhtäältä luvussa selvitetään lisäpalvelun käsitteen sisältöä ja suhdetta luottokustannusten käsitteeseen. Erityisesti huomio kiinnittyy siihen, kuinka lisäpalveluiden kustannukset on ymmärrettävä osana luottokustannuksia. Seuraavan eli neljännen luvun sisältö on osittain varsin samantyyppinen, mutta siinä käsitellään luoton korkoa. Toisaalta luoton korkoon liittyy myös sellaisia erityiskysymyksiä, jotka eivät aktualisoidu muiden luottokustannusten kohdalla. Viidennessä luvussa esitetään tutkielman tulokset eli saavutetut johtopäätökset.

1. Kuluttajaluottojen sääntely

Kuluttajaluottoja koskevat säännökset on kansallisesti koottu pitkälti KSL 7 lukuun. Osa KSL 7 luvun säännöksistä vastaa kulutusluottodirektiiviin säännöksiä ja on säädetty direktiivin panemiseksi täytäntöön. Jotkin kansallisista säännöksistä taas eivät perustu direktiiviin. Tällainen, tutkielman kannalta olennainen säännös on KSL 7:17a, jolla luottokustannuksille on asetettu enimmäismäärät. Vaikka kyse on ”puhtaasti kansallisesta” säännöksestä, sillä kulutusluottodirektiivillä ei säännellä kuluttajalta perittävien luottokustannusten määrää, sen soveltaminen edellyttää luottokustannusten määrittämistä. KSL 7:6:n (596/2019) mukaiset luottokustannusten ja luoton koron määritelmät taas perustuvat kulutusluottodirektiivin kuluttajalle aiheutuvien luoton kokonaiskustannusten ja lainakoron määritelmiin.

Kuluttajaluottoja koskevia säännöksiä on annettu sekä EU:ssa että kansallisella tasolla. Kulutusluottodirektiivin tarkoituksena on sen 1 artiklan mukaan kulutusluottosopimuksia koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten tiettyjen näkökohtien yhdenmukaistaminen. Kansallisesti merkittävä on KSL 7 luku, jonka 1 §:n (851/2016) mukaan siinä säädetään kuluttajaluotoista. Aluksi onkin syytä lyhyesti tarkastella niitä periaatteita, joiden mukaan EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden suhde määräytyy. Merkityksellistä on ensinnäkin, miten EU:n ja kansallisen lainsäätäjän välinen lainsäädäntövalta jakautuu. Toinen olennainen kysymyskokonaisuus on, mitä normeja on sovellettava ja miten. Tutkielman kannalta kiinnostavin on kolmas kysymys eli se, miten tämä kaikki näkyy kuluttajaluottojen sääntelyssä.

1.1. Toimivallan jako

EU:n toimivalta perustuu jäsenvaltioiden sille antamaan toimivaltaan. Tämän annetun toimivallan periaatteen oikeusperusta ilmenee Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 5(1) artiklasta, jonka mukaan EU:n toimivalta määräytyy annetun toimivallan periaatteen mukaisesti. Periaatteen sisältö käy ilmi SEU 5(2) artiklasta, jonka mukaan EU toimii ainoastaan jäsenvaltioiden sille perussopimuksissa antaman toimivallan rajoissa ja kyseisissä sopimuksissa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu EU:lle, kuuluu jäsenvaltioille. *Ojasen* mukaan periaatteen voi nähdä kuvastavan

EU:n luonnetta ei-suvereenina yhteisönä, minkä lisäksi periaatteella on myös käytännöllistä merkitystä; se rajaa niiden lainsäädäntötoimien joukkoa, joihin EU voi ryhtyä.²⁴

Kysymys toimivallan jaosta ei kuitenkaan ratkea pelkästään annetun toimivallan periaatteen mukaan, vaan se ainoastaan määrittää sen, milloin EU:lla ylipäättään voi olla toimivalta. EU:lla on joillakin aloilla yksinomainen toimivalta, jolloin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 2(1) artiklan mukaan ainoastaan EU voi toimia lainsäätäjänä ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä, kun taas jäsenvaltiot voivat tehdä näin ainoastaan EU:n valtuuttamina tai EU:n antamien säädösten täytäntöön panemiseksi. Tällaisia aloja ovat 3(1) artiklan mukaan tulliliitto, sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen, niiden jäsenvaltioiden rahapolitiikka, joiden rahayksikkö on euro, meren elollisten luonnonvarojen säilyttäminen osana yhteistä kalastuspolitiikkaa sekä yhteinen kauppapolitiikka. EU:lla on lisäksi tietyillä aloilla toimivalta toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa tukevia, yhteensovittavia tai täydentäviä toimia, mutta tämä ei syrjäytä jäsenvaltioiden toimivaltaa näillä aloilla. Tällä SEUT 2(5) artiklasta ilmenevällä tukevalla toimivallalla EU ei voi harmonisoida jäsenvaltioiden lainsäädäntöä.²⁵ Nämä alat on lueteltu SEUT 6 artiklassa, ja niitä ovat muun muassa teollisuus, kulttuuri ja matkailu.

SEUT 4(1) artiklan mukaan EU:lla on jäsenvaltioiden kanssa jaettu toimivalta silloin, kun kyse ei ole 3 tai 6 artiklassa tarkoitetuista aloista eli aloista, joilla EU:lla yksinomainen toimivalta tai tukevaa toimivaltaa. Lainkohdassa viitataan myös annetun toimivallan periaatteen toteuttamiseen, että jaetun toimivallan edellytyksenä on se, että EU:lle on perussopimuksissa annettu alaa koskeva toimivalta. Artiklan 2 kohdassa luetellaan aloja, joilla sovelletaan EU:n ja jäsenvaltioiden kesken jaettua toimivaltaa. Tällaisia aloja ovat muun muassa liikenne, energia ja kuluttajansuoja. Jaetun toimivallan aloilla EU:n toimivalta on SEU 5(3) artiklan mukaisesti toissijaista. Lähtökohtana on siis, että ensisijainen lainsäädäntövalta tällaisissa asioissa kuuluu jäsenvaltioille.²⁶ Tätä ensisijaisuutta rajoittaa kuitenkin *pre-emption*-doktriini, jonka mukaan jäsenvaltioiden toimivalta syrjäytyy siltä osin kuin EU käyttää alalla toimivaltaansa. Kun EU ei ole käyttänyt toimivaltaansa tai on lakannut käyttämästä sitä, jäsenvaltioilla on toimivalta antaa alalla säädöksiä.²⁷

---

²⁴ Ojanen 2016, s. 217.

²⁵ Ojanen 2016, s. 219.

²⁶ Raitio 2013, s. 222.

²⁷ Raitio 2013, s. 228.

1.2. Lain soveltaminen ja lainkäyttö

Lain soveltamisessa EU-oikeudella on kansalliseen oikeuteen nähden etusija. Tämän EU-oikeudellisen periaatteen tarkoituksena on taata EU-oikeuden normien voimassaolo ja sisällön samanlaisuus kaikissa unionin jäsenvaltioissa. Ensisijaisuusperiaatteen avulla ratkaistaan, sovelletaanko tapaukseen EU-oikeuden normia vai sen kanssa ristiriidassa olevaa kansallista normia. Ensisijaisuusperiaatteen mukaan kansallisten tuomioistuinten tulee jättää tällaisessa normikonfliktitilanteessa kansallisen lain säännös soveltamatta.²⁸

Sellaisissa tilanteissa, joissa kansallinen lainsäädäntö perustuu direktiiviin, EU-oikeuden tulkintavaikutuksella on erityistä merkitystä; kansallisen lainkäyttäjän tulee tulkita ja soveltaa tällaista kansallista lainsäädäntöä niin, että se päättyy sellaiseen EU-oikeuden mukaiseen ratkaisuun, joka vastaa direktiivillä tavoiteltuja päämääriä. Tämä edellyttää kansallisista tuomioistuimilta yhtäältä kansallisen lainsäädännön huomioimista kokonaisuutena ja toisaalta sen tulkitsemista direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti.²⁹

EUT:n oikeuskäytännöllä on EU-oikeudessa merkittävä rooli. SEUT 267(1) artiklan mukaan EUT:lla on toimivalta antaa ennakkoratkaisu perussopimusten tulkinnasta sekä EU:n toimielimen, elimen tai laitoksen säädöksen pätevyydestä ja tulkinnasta. EUT tulkitsee EU-oikeuden sisältöä jäsenvaltioita sitovalla tavalla.³⁰ Sen toimivalta kattaa laajasti sekä EU:n primääri- että sekundäärilainsäädännön tulkinnan.³¹ EUT:n ennakkoratkaisussaan antama tulkinta sitoo ensinnäkin sitä kansallista tuomioistuinta, joka ratkaisua on pyytänyt. Sillä on kuitenkin myös tätä laajempi sitovuus niin, että se itse asiassa sitoo kaikkia jäsenvaltioiden tuomioistuimia. *Lenaertsin, Maselisin, Gutmanin ja Tomasz Nowakin* mukaan tätä voidaan perustella ensinnäkin sillä, että EUT tulkitsee jo olemassa olevia EU-oikeuden normeja. Se ei siis luo uusia sääntöjä vaan toteaa, kuinka EU-oikeuden sääntöjä on tulkittava. Toiseksi EUT:n tulkinnalla on EU-oikeuden soveltamista yhdenmukaistava funktio. Ennakkoratkaisussa ei ole kyse siitä, kuinka varsinainen asiakysymys on ratkaistava, vaan siitä, kuinka asiaan soveltuvia EU-oikeuden normeja on tulkittava. Tällainen tulkinta ulottaa

---

²⁸ Raitio – Tuominen 2020, s. 234.

²⁹ Raitio – Tuominen 2020, s. 253–256.

³⁰ Ojanen 2016, s. 48–49.

³¹ Lenaerts et al. 2014, ss. 216.

vaikutuksensa myös kaikkiin muihin sellaisiin tapauksiin, joissa kyseinen normi tulee sovellettavaksi.³²

1.3. Kulutusluottodirektiivin päämääristä

Kuluttajansuoja kuuluu edellä todetulla tavalla jaetun toimivallan piiriin. Kulutusluottodirektiivi on täysharmonisoiva, mitä on perusteltu tarpeella turvata korkeatasoinen ja yhtäläinen kuluttajansuoja ja luoda aidot sisämarkkinat.³³ Jäsenvaltioiden tulee direktiivin 27 artiklan mukaisesti saattaa direktiivin säännökset osaksi kansallista lainsäädäntöä eli implementoida direktiivi. Jäsenvaltioilla ei ole 22(1) artiklan mukaisesti mahdollisuutta pitää voimassa tai ottaa käyttöön kansallisia säännöksiä direktiivissä vahvistettujen säännösten lisäksi silloin, kun kyse on direktiivissä yhdenmukaistetuista säännöksistä. Siltä osin kuin tällaisia yhdenmukaistettuja säännöksiä ei ole, lainsäädäntövalta kuuluu jaetun toimivallan periaatteen mukaisesti jäsenvaltioille.³⁴ Harmonisoinnin soveltamisala määräytyy direktiivin mukaisten määritelmien perusteella. Direktiivin 2 artiklassa säädetään myös sen soveltamisalasta, mutta ei ole kiellettyä soveltaa sitä jäsenvaltioissa myös soveltamisalan ulkopuolisiin luottosopimuksiin.³⁵

Kulutusluottodirektiivi sisältää kuluttajaluottoihin liittyviä olennaisia määritelmiä, kuten 3(c) artiklan mukaisen luottosopimuksen määritelmän. Artiklan h–j kohdassa on määritelty myös kuluttajalle aiheutuvat luoton kokonaiskustannukset, todellinen vuosikorko ja lainakorko. Kulutusluottodirektiivillä on myös yhdenmukaistettu todellisen vuosikoron laskentatapa (19 artikla ja liite I). Todellinen vuosikorko on direktiivin 3(i) artiklan mukaan luoton kokonaismäärälle laskettuna vuosikorkona ilmaistut kuluttajalle aiheutuvat luoton kokonaiskustannukset. Koska todellisen vuosikoron määrittely samalla tavalla koko EU:ssa on tärkeää muun muassa luottotarjousten vertailtavuuden vuoksi, tärkeää on myös, että sen laskennassa tarpeellisia käsitteitä tulkitaan yhteneväisellä tavalla.³⁶

Kulutusluottodirektiivillä puututaan vain vähän kuluttajaluottosopimusten aineelliseen sisältöön. Se ei esimerkiksi sisällä luoton nostoa tai käyttöä koskevia sääntöjä eikä varsinaisia

---

³² Lenaerts et al. 2014, s. 244–246.

³³ Ks. esim. kulutusluottodirektiivin 9 ja 43 johdantokappaleet.

³⁴ Kulutusluottodirektiivin 9 johdantokappale.

³⁵ Kulutusluottodirektiivin 10 johdantokappale.

³⁶ Kulutusluottodirektiivin 19–20 johdantokappaleet.

hintasäännöksiä.³⁷ Toisaalta direktiivi sisältää tarkkoja säännöksiä niistä tiedoista, joita kuluttajalle on kussakin luottosopimuksen solmimista edeltävässä vaiheessa ja itse luottosopimuksessa annettava. Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi mainonnassa annettavia tietoja koskeva 4 artikla ja ennen sopimuksen tekoa annettavia tietoja koskeva 5 artikla. *Howells, Twigg-Flesner* ja *Wilhelmsson* tuovat tämän sopimuksen varsinaista sisältöä koskevien säännösten puuttumisen esille ja huomauttavatkin tähän liittyen, että kulutusluottodirektiivillä on kaksi leimallista piirrettä: sopimusvapaus taustalla vaikuttavana oletussääntönä ja kuluttajan suojaaminen luotonantajaa velvoittavilla tietojenantosäännöksillä. Heidän näkemyksensä mukaan tämä sääntelytapo ilmentää käyttäytymistaloustieteellisen näkökulman puutetta.³⁸ EU-lainsäätäjän tähtäimessä näyttääkin tosiaan olevan nimenomaan ”kuluttajan täysi tietoisuus kaikista tosiseikoista”.³⁹ Myös *Mak* viittaa käyttäytymistieteissä havaittuihin muihin kuluttajan rationaalista päätöksentekoa haittaaviin seikkoihin kuin tiedon puutteeseen ja tunnistaa kulutusluottodirektiivin säännökset osaksi EU-lainsäätäjälle tyypillistä tietojenanto-velvoitteisiin perustuvaa sääntelytapaa, jolla EU-lainsäätäjä pyrkii luomaan yleisen kuluttajansuojakehikon lisäämällä kuluttajalle annettavaa informaatiota. Hän toteaa lisäksi, että kulutusluottodirektiivin rajoittunut soveltamisala johtaa siihen, että monet luottosopimukseen liittyvät seikat jäävät kansallisen yksityisoikeuden säänneltäviksi.⁴⁰

Kulutusluottodirektiivillä säädetään myös luotonantajan velvollisuudesta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus (8 artikla), minkä voi osaltaan nähdä vähentävän ylivelkaantumisriskiä.⁴¹ Tämä ei kuitenkaan samalla tavalla julkilausuttu direktiivin päämäärä kuin edellä esitellyt sisämarkkina- ja läpinäkyvyystavoitteet. EU-lainsäätäjä huomauttaakin säännöksen perusteissa kuluttajan velvollisuudesta noudattaa varovaisuutta luotonotossa ja täyttää omat sopimusvelvoitteensa.⁴² Vastuuttoman luotonannon ehkäisemisessä voikin kuluttajan suojaamisen lisäksi tai sijaan olla kyse pikemminkin epäterveen kilpailun torjumisesta.⁴³

---

³⁷ Ks. kuitenkin 16 artikla, jolla säännellään joitakin luoton ennen aikaiseen takaisinmaksuun liittyviä korvausvelvollisuuksia.

³⁸ *Howells – Twigg-Flesner – Wilhelmsson* 2018, s. 219–220.

³⁹ Kulutusluottodirektiivin 19 johdantokappale.

⁴⁰ *Mak* 2016, s. 319–320.

⁴¹ HE 78/2012 vp, s. 1 ja 11.

⁴² Kulutusluottodirektiivin 26 johdantokappale.

⁴³ Ks. esim. FIVA 18/2018, jossa luottolaitosten todettiin hakeneen kasvua ottamalla tietoisesti aiempaa enemmän luottoriskiä samalla, kun luottokelpoisuuden arvioinnissa oli puutteita.

Kokoavasti voidaan siis sanoa, että kulutusluottodirektiivin päämääränä on luoda aidot kuluttajaluottojen sisämarkkinat, joilla kuluttajat voivat vertailla läpinäkyviä luottotarjouksia yli jäsenvaltioiden rajojen ja tehdä näihin liittyvät päätöksensä täysin tietoisina kaikista toiseikoista. Luottosopimuksen aineellisten ehtojen, kuten sen hinnan, kohtuullisuus ei ole direktiivin päämäärä. EUT:n luoton kokonaiskustannuksia koskevaa ratkaisukäytäntöä tarkastellaan lähemmin luvussa 2, mutta jo tässä yhteydessä voidaan todeta, että yllä esitetty vastaa myös EUT:n näkemystä kulutusluottodirektiivin päämääristä.⁴⁴

1.4. KSL 7 luvun ja kulutusluottodirektiivin eroja

Suuri ja tämän tutkielman kannalta merkityksellinen osa kulutusluottodirektiivistä on implementoitu KSL 7 lukuun.⁴⁵ Kansallinen sääntely poikkeaa direktiivistä muutamallakin tavalla. Ensinnäkin KSL 7 luvun soveltamisala on direktiiviä laajempi niin, ettei esimerkiksi luoton määrä vaikuta kansallisten säännösten sovellettavuuteen. Direktiivin soveltamisalaan sen sijaan kuuluvat sen 2(2)(c) artiklan mukaan vain 200–75 000 euron suuruisia luottoja koskevat luottosopimukset. Näin ollen alle 200 euron ja yli 75 000 euron luottoja koskevat luottosopimukset ovat lähtökohtaisesti kansallisen sääntelyn varassa.⁴⁶ Direktiivillä ei kuitenkaan sen 10 johdantokappaleen mukaan rajoiteta sen säännösten soveltamista kansallisesti myös sen soveltamisalan ulkopuolelle jääviin luottosopimuksiin.⁴⁷ Tällaisessa tilanteessa kansallinen lainsäätäjä on soveltamisalaa laajentamalla ulottanut EU-oikeuden koskemaan myös näitä luottosopimuksia, minkä vuoksi EUT:lla on toimivalta tulkita direktiivin säännöksiä myös näissä, direktiivillä määritellyn soveltamisalan ulkopuolelle jäävissä tapauksissa.⁴⁸ Toiseksi kansallisessa sääntelyssä käytetyt käsitteet ja sanamuodot eroavat direktiivissä käytetyistä. Esimerkiksi direktiivin 3(j) artiklassa tarkoitettu lainakorko on KSL 7:6.4:ssa nimetty luoton koroksi. Luottokustannusten käsite kattaa KSL 7:6.1:n mukaisesti vain *kuluttajaluottosuhteen johdosta* kuluttajan maksettavaksi tulevat maksut, kun taas direktiivin 3(g) artiklassa puhutaan maksuista, jotka kuluttajan on maksettava *luottosopimuksen yhteydessä*. EU-oikeuden tulkintavaikutus ohjaa kaikkien tällaisten, direktiiviin

---

⁴⁴ Ks. esim. C-127/15, 27 ja 35 kohdat.

⁴⁵ HE 24/2010 vp ja HE 230/2018 vp.

⁴⁶ Howells – Twigg-Flesner – Wilhelmsson 2018, s. 220.

⁴⁷ Sein 2012, s. 437.

⁴⁸ Lenaerts et al. 2014, s. 228–229.

perustuvien säännösten tulkintaa: niitä on sovellettava niin, että päädytään kulutusluottodirektiivin päämäärien mukaiseen ratkaisuun.⁴⁹

Kolmantena erona on, että KSL 7 luvussa on säännöksiä sellaisista seikoista, joita ei ole yhdenmukaistettu direktiivillä ja joista direktiivissä ei siis ole säännöksiä. Niin kuin edellä on todettu, kuluttajansuoja kuuluu jaetun toimivallan piiriin niin, että lainsäädäntövalta kuuluu jäsenvaltioille siltä osin kuin EU-lainsäätäjä ei ole sitä käyttänyt tai enää käytä. Kulutusluottodirektiivillä ei esimerkiksi säännellä luotosta perittävää hintaa tai ylipäättään kielletä tai sallita tiettyjen maksujen perimistä kuluttajalta. KSL 7 luvussa tällaisia säännöksiä sen sijaan on. Luotonantajaa on esimerkiksi kielletty luottosuhteeseen liittyvässä asiointissa käyttämästä lisämaksullista tekstiviestipalvelua tai muuta vastaavaa viestipalvelua (KSL 7 luvun 13 §:n (207/2013) 2 momentin 3 kohta). Luotonantaja ei myöskään saa sopia kuluttajan kanssa 20 prosentin ylittävstä luoton korosta (KSL 7:17a.1), ja muidenkin luottokustannusten määrälle on asetettu katto (KSL 7:17a.2–3). Kansallinen lainsäätäjä on rajoittanut myös maksuajan pidentämisestä veloitettavien kulujen määrää (KSL 7:17b (596/2019)).

KSL 7 luvun tavoitteista on todettava ensinnäkin, että ne ovat osin yhteneväiset kulutusluottodirektiivin päämäärien kanssa. Luku sisältää nykyään direktiivin implementoimiseksi säädettyjä säännöksiä, joilla siis tavoitellaan direktiivin mukaisia päämääriä. Jo alkuperäistä KSL 7 lukua (385/1986) säädettäessä sen tavoitteeksi kirjattiin tietojensaantimahdollisuuksia lisäämällä parantaa kuluttajan mahdollisuuksia vertailla erilaisia luottoja ja valita itselleen edullinen vaihtoehto.⁵⁰ Tämä vastaa pitkälti direktiivin päämääriä. Kuluttajan mahdollisuudella saada läpinäkyvää tietoa luotoista katsottiin kuitenkin myös voitavan ainakin välillisesti ehkäistä ylivelkaantumisriskiä ja vaikuttaa luottokustannusten kohtuullisuuteen.⁵¹ Kansallinen lainsäätäjä on erityisesti hintasääntelyllä tavoitellut kalliiden luottojen tarjonnan ja näin velkaongelmien vähenemistä, ja se onkin ollut vuosien 2013 ja 2019 suurten lainmuutosten pääasiallinen tavoite.⁵² Yhtäältä velkaongelmiin vaikuttavana tekijänä on tunnistettu nimenomaan korkeat luottokustannukset, ja toisaalta kulutusluottodirektiivin täytäntöön panemiseksi toteutettu KSL 7 luvun kokonaisuudistus ei johtanut toivottuihin tuloksiin: luotonantajista ja kuluttajista ei tullut harkitsevaisempia luottopäätöstensä suhteen.⁵³

---

⁴⁹ EU-oikeuden tulkintavaikutuksesta ks. Raitio – Tuominen 2020, s. 253–256.

⁵⁰ HE 88/1985 vp, s. 5–6.

⁵¹ HE 88/1985 vp, s. 6.

⁵² HE 78/2012 vp, s. 11 ja HE 230/2018 vp, s. 14.

⁵³ OM:n mietintöjä ja lausuntoja 17/2012, s. 22 ja 24.

Oikeusministeriö on 2.7.2021 asettanut työryhmän valmistelemaan kuluttajaluottoja koskevan lainsäädännön muuttamista. Sen tavoitteena on muun muassa vähentää luottojen aiheuttamia ongelmia ja ohjata kuluttajaluottojen hinnoittelua yhteiskunnallisesti hyväksyttävämään suuntaan.⁵⁴ Kansallisina tavoitteina näyttäytyvät siis erityisesti velkaongelmien torjunta ja kuluttajaluottojen hintojen kohtuullisuus.

1.5. Kansallinen hintasääntely

Suomalainen kuluttajaluottojen hintasääntely voidaan luontevasti jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisessä, vuoden 2013 lainmuutosta edeltävässä vaiheessa kuluttajaluottojen hintoja ei erikseen säännelty ja perittävien kustannusten määrää voitiin arvioida vain KSL:n yleisten kohtuuttomuussäännösten ja viime kädessä rikoslain (39/1889) kiskontasäännösten nojalla.⁵⁵ Lainsäätäjän perusteluissaan esittämällä hintaesimerkeillä on tänäkin aikana *Pöngän* ja *Parkkalin* mukaan ollut kuitenkin tosiasiallista vaikutusta luottojen hintoihin, vaikka kyse ei ollutkaan varsinaisesta hintasääntelystä tai sääntelystä ylipäätään.⁵⁶ *Määtän* mukaan eräs tämän ajan ongelma oli luoton hinnoittelun läpinäkyväisyys, kun luoton hinta ilmoitettiin usein muina kuluina kuin luoton korkona.⁵⁷ Vuoden 2013 lainmuutoksen valmisteluvaiheessa esillä oli erilaisia hintasääntelymalleja, ja oikeusministeriön työryhmä päätyi esittämään kahta vaihtoehtoista säännöstä. Näistä ensimmäinen perustui selkeään luottokoron ja muiden luottokustannusten erotteluun niin, että luottokorolle ehdotettiin asetettavaksi viitekorkoon sidottu enimmäismäärä, minkä lisäksi luotonantajalla olisi ollut oikeus periä erikseen tietyt luottokustannukset. Edellytyksenä luottokustannusten perimiselle ehdotettiin, että ne ovat kohtuullisia, liittyvät kyseisen luoton myöntämiseen ja ovat hyvän luotonantotavan mukaisia. Tässä mallissa luottokoron lisäksi olisi kuluttajalta saanut luottokustannuksina periä luoton myöntämiseksi tehdyistä toimenpiteistä aiheutuneita tosiasiallisia kustannuksia.⁵⁸

Lainsäätäjä päätyi todelliseen vuosikorkoon perustuvan hintasääntelymalliin. Toisaalta esimerkiksi *Juurikkala* toi vuonna 2012 esiin hintasääntelyyn yleisesti liittyviä ongelmia ja sen huonoa tehoa velkaongelmiin ja ehdotti käyttäytymistaloustieteen löydöksiin nojaten

---

⁵⁴ VN/28370/2020, s. 1–2.

⁵⁵ HE 78/2012 vp, s. 6.

⁵⁶ Pönkä – Parkkali 2010, s. 600.

⁵⁷ Määtä 2010, s. 269.

⁵⁸ OM:n mietintöjä ja lausuntoja 17/2012, s. 40.

pakollista harkinta-aikaa luotonhakuvaiheeseen.⁵⁹ Toisessa vaiheessa kuluttajaluotoista perittäville luottokustannuksille asetettiin todelliseen vuosikorkoon perustuva enimmäismäärä. Sen heikkoudet tuotiin jo lainvalmistelussa esille. Todelliseen vuosikorkoon perustuva malli ei esimerkiksi ota huomioon sitä, että monet luotonantajalle aiheutuvat kustannukset ovat yhtä suuria riippumatta luoton määrästä.⁶⁰ Tällainen sääntely voi *Määttän* mukaan johtaa siihen, etteivät pieniä ja lyhytaikaisia luottoja myöntävät yritykset kykene vyöryttämään niille tosiasiassa aiheutuneita kustannuksia kuluttajan maksettaviksi.⁶¹ Näin todettiin tapahtuneen.⁶² Toisen vaiheen aikaisen KSL 7:17a:n (207/2013) mukaan luoton todellinen vuosikorko saa olla enintään korkolain (633/1982) 12 §:ssä (340/2002) tarkoitettu viitekorko lisättynä 50 prosenttiyksiköllä. Korkolain 12 §:ssä tarkoitettu korko on Euroopan keskuspankin puolivuositain vahvistama viitekorkoprosentti, joka vuoden 2016 loppupuoliskosta alkaen on ollut 0,00. Sitä ennen se oli kolmen vuoden ajan 0,50.⁶³ Korkokaton soveltamisala on varsin rajattu: KSL 7:17a:ää (207/2013) sovelletaan sen mukaan vain sellaisiin luottosopimuksiin, joissa luottoraja tai luoton määrä on alle 2 000 euroa ja joiden nojalla kuluttajalla on oikeus nostaa rahavaroja. Puhtaasti hyödykesidonnaiset luotot ja vähintään 2 000 euron luotot jäävät siis korkokaton soveltamisalan ulkopuolelle.

Vuonna 2018 lainvalmistelussa esillä oli uudemman kerran sellainen hintasääntelymalli, jossa luoton koron lisäksi luotonantaja saisi periä kuluttajalta luottokustannuksina vain ne kulut, jotka vastaavat luotonantajalle luoton myöntämisestä tosiasiallisesti aiheutuneita kuluja. Tämä ehdotus hylättiin ainakin siitä syystä, että kulujen asianmukaisuuden määrittäminen olisi hankalaa ja tulkinnanvaraista, mikä aiheuttaisi ongelmia tuomioistuimille.⁶⁴ Niinpä kolmannessa eli nykyvaiheessa voimassa on kaksiosainen hintasääntely, jossa luoton korolle (KSL 7:17a.1) ja muille luottokustannuksille (KSL 7:17a.2–3) on asetettu omat kattonsa.

KSL 7:17a.1:lla on säädetty *korkokatosta*. Sen mukaan kuluttajan nostamalle luotolle perittävää luoton korkoa ei saa sopia 20:tä prosenttia suuremmaksi. Sääntö on melko yksinkertainen: luotonantajan on varmistettava, ettei kuluttajalla missään tilanteessa sopimuksen perusteella ole velvollisuutta maksaa yli 20 prosentin korkoa nostamalleen luotolle ja ettei

---

⁵⁹ Juurikkala 2012.

⁶⁰ HE 78/2012 vp, s. 12.

⁶¹ Määttä 2010, s. 272.

⁶² HE 230/2018 vp, s. 12.

⁶³ Suomen Pankin viitekorkotilasto: www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/korot/taulukot2/korot_taulukot/viitekorko_fi/, 31.10.2021.

⁶⁴ HE 230/2018 vp, s. 17–18.

luotonantaja myöskään peri tällaista korkoa.⁶⁵ Säännöksen 2 ja 3 momentissa säädetään muita luottokustannuksia kuin luoton korkoa koskevasta *kulukatosta*, joka sekin koskee sekä näistä kustannuksista sopimista että niiden tosiasiallista perimistä.⁶⁶ Sen mukaan muiden luottokustannusten määrä ei saa ylittää päivää kohden 0,01:tä prosenttia luottosopimuksen mukaisesta luoton määrästä tai luottorajasta luottosopimuksen voimassaoloajalta. Niinpä esimerkiksi 1 000 euron luotosta, joka maksetaan kuluttajalle 90 päivää voimassa olevan luottosopimuksen perusteella, saa luoton koron lisäksi periä yhdeksän euroa muita luottokustannuksia.⁶⁷ KSL 7:17a.3:lla on kuitenkin säädetty poikkeuksista tähän laskusääntöön. Kun luottoaika on sopimuksen mukaan vähintään 30 päivää, muiden luottokustannusten määrä voidaan 2 momentin mukaisen säännön estämättä sopia viideksi euroksi. Poikkeuksella on merkitystä lähinnä pienissä luotoissa ja luotoissa, joiden luottoaika on lyhyt. Lisäksi 3 momentilla on säädetty muille luottokustannuksille ehdoton vuosittainen yläraja, joka on 150 euroa. Yläraja voi tyypillisesti tulla sovellettavaksi silloin, kun luottosopimuksen mukainen luoton määrä tai luottoraja on 4 110 euroa tai enemmän.

Tässä yhteydessä on syytä tuoda esiin KSL 7:17a.5, jonka mukaan kulukattoa ei sovelleta luottokustannuksina pidettäviin vakuutusmaksuihin, jos vakuutuksen tarkoituksena on luoton vakuuden turvaaminen. Niinpä esimerkiksi autovakuutuksen vakuutusmaksut jäävät hintasääntelyn ulkopuolelle, vaikka vakuutuksen hankkiminen olisi edellytyksenä luoton myöntämiselle.⁶⁸ Ajoneuvojen osamaksukaupassa perittävät kustannukset jäävät KSL 7:3:n (746/2010) 4 momentin (596/2019) joka tapauksessa hintasääntelyn ulkopuolelle, jos kuluttajalle ei sopimuksen mukaan ole mahdollisuutta nostaa rahavaroja. Tämä vähentää KSL 7:17a.5:n mukaisen poikkeuksen merkitystä. Tämän tutkielman kannalta kyse on muutoinkin sivuseikasta, sillä joiden autovakuutusmaksujen rajaaminen hintasääntelyn ulkopuolelle ei rajausta koskevan säännöksenkään perusteella supista luottokustannusten käsitteen alaa.

Hintasääntelyn soveltaminen, on kyse sen noudattamisesta tai noudattamisen valvonnasta, edellyttää ymmärrystä sen soveltamisalasta; on voitava erottaa luottokustannukset muista kuluttajan maksettaviksi tulevista kustannuksista, joita hintasääntely ei koske. Toiseksi on pystyttävä erottamaan toisistaan luoton korko ja muut luottokustannukset, sillä niille on

---

⁶⁵ HE 230/2018 vp, s. 29.

⁶⁶ HE 230/2018 vp, s. 29–31.

⁶⁷ $90 d \times 0,0001 \frac{1}{d} \times 1000 \text{ €} = 9 \text{ €}$.

⁶⁸ HE 230/2018 vp, s. 32.

asetettu laissa omat enimmäismääränsä. Säännösten soveltamisala määräytyy KSL 7:6:n mukaisten määritelmien mukaan, sillä lainsäätäjän perustelujen mukaan hintasääntelysäännöksessä käytetyt luoton koron ja luottokustannusten käsitteet vastaavat niitä.⁶⁹ Nämä määritelmät perustuvat kulutusluottodirektiiviin. Luoton koron määritelmä vastaa lainsäätäjän mukaan direktiivin 3(j) artiklan mukaista lainakoron määritelmää, ja kansallisen lainkohdan säätäminen on osa kulutusluottodirektiivin implementointia.⁷⁰ Kansallisen luottokustannusten määritelmän ja direktiivin 3(g) artiklan mukaisten kuluttajalle aiheutuvien luoton kokonaiskustannusten määritelmän suhde on samanlainen, joskin kansallisella määritelmällä on implementoitu myös muita direktiivin säännöksiä.⁷¹

Määritelmien sisältöön ei paneuduta tässä tarkemmin, sillä luottokustannusten määritelmään keskitytään seuraavassa – lisäpalveluiden kustannusten osalta kuitenkin kolmannessa – luvussa. Luoton koron määritelmää puolestaan tarkastellaan neljännessä luvussa. Tässä kohtaa on joka tapauksessa syytä kokoavasti tuoda esiin se jännite, joka kaikesta tähän mennessä esitetystä nähdäkseni seuraa. Kansallisessa lainsäädännössä käytetyillä luoton kustannuksiin liittyvillä käsitteillä on perustansa kulutusluottodirektiivissä, sillä kansallisilla määritelmäsäännöksillä on pantu täytäntöön kulutusluottodirektiivin säännöksiä. Kulutusluottodirektiivin ja kansallisen sääntelyn, erityisesti siihen sisältyvän korko- ja kulukaton, tavoitteet ovat kuitenkin osittain eriäväiset, ja myös keinot poikkeavat toisistaan: missä kulutusluottodirektiivillä tähdätään luottotarjousten läpinäkyvyyteen ja rajat ylittävään vertailtavuuteen lisäämällä kuluttajalle annettavaa, koko unionin alueella yhdenmukaistettua tietoa, hintasääntelyllä pyritään ehkäisemään velkaongelmia ja puututaan luottojen hintatasoon kulu- ja korkoehtoja sääntelemällä. Jännitettä voi syntyä myös siitä, että yhdelle käsitteelle annetaan toisistaan poikkeavia tehtäviä eri konteksteissa. Esimerkiksi luoton kokonaiskustannusten käsite on olennainen laskettaessa luoton todellista vuosikorkoa, joka puolestaan on määritelty samalla tavalla koko unionin alueella kulutusluottodirektiivin päämäärien saavuttamiseksi.⁷² Kansallinen luottokustannusten käsite on merkityksellinen samasta syystä mutta myös siksi, että sen alaan kuuluvia maksuja koskee toisten päämäärien saavuttamiseksi säädetty luottokustannuskatto.

---

⁶⁹ HE 230/2018 vp, s. 29 ja 31.

⁷⁰ HE 230/2018 vp, s. 11 ja 29.

⁷¹ HE 24/2010 vp, s. 28–29.

⁷² Kulutusluottodirektiivin 19–20 johdantokappale.

1.6. Muu kustannussääntely

Hintasääntelyn lisäksi KSL 7 luvussa on muitakin kuluttajaluottosuhteeseen liittyviä kustannuksia koskevia säännöksiä, jotka on niiden läheisen liittynän vuoksi syytä esitellä lyhyesti. Koska tämän tutkielman tarkoituksena ei ole selvittää kuluerätasolla, mitkä maksut kuuluvat luottokustannusten käsitteeseen, näiden säännösten lähempi tarkastelu ei ole tarpeen. Osa säännöksistä koskee maksujen perusteita, mikä aiemmin todetulla tavalla kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan, sillä kulutusluottodirektiivillä ei säännellä luottokustannusten perusteita. KSL 7:13.2:n 3 kohdan (207/2013) mukaan luotonantaja ei saa käyttää luottosuhteeseen liittyvässä asioinnissa lisämaksullista tekstiviestipalvelua tai muuta vastaavaa viestipalvelua. KSL 7:17b:n (596/2019) mukaan ennen saatavan erääntymistä tehtävästä maksuajan pidentämisestä saa periä korkeintaan viisi euroa edellyttäen, että maksuaika pitenee vähintään 14 päivällä. Tällaisten kulujen summa ei saa vuodessa ylittää 20:tä euroa. KSL 7:27.2:ssa (746/2010) säädetään luoton ennaikaisesta takaisinmaksusta. Sen mukaan kuluttajalla on oikeus maksaa kuluttajaluotto osittain tai kokonaan ennen sen erääntymistä eikä kuluttajalta tällöin saa periä niitä luottokustannuksia, jotka kohdistuvat käyttämättä jäävään luottoaikaan. Luoton perustamiseen liittyvistä toimista aiheutuneet todelliset kulut saa periä, jos ne yksilöity luottosopimuksessa. KSL 7:49:ssä (746/2010) säädetään niistä edellytyksistä, joilla kuluttajalta saa periä maksun luotonvälityspalvelusta, sekä näiden maksujen ilmoittamisesta luotonantajalle todellisen vuosikoron laskemista varten.

Jotkin säännökset koskevat ennemmin luottosuhdetta, mutta niillä on vaikutusta kuluttajalta perittäviin kustannuksiin. Luvun KSL 7:13a (851/2016) sisältää kytkeykaupan kiellon. Sen mukaan luottotarjouksen ehtona ei saa olla sopimuksen tekeminen toisesta palvelusta tai rahotusvälineestä, jota luotonantaja tai hänen yhteistyökumppaninsa tarjoaa. KSL 7:17:ssä (746/2010) säädetään kuluttajaluottosopimuksessa mainittavista tiedoista. Sen 3 momentin mukaan kuluttajalta ei saa luottosuhteen perusteella periä korkoa tai maksuja, joista ei ole sovittu luottosopimuksessa. KSL 7:24:ssä (851/2016) säädetään koron ja maksujen muutoksista. Sen 4 momentin mukaan luottosopimuksen johdosta perittäviä maksuja saa muuttaa vain sopimuksessa yksilöidyin perustein eikä maksun korotus saa olla suurempi kuin luotonantajalle aiheutunut tosiasiallinen lisäys kustannuksista, joiden johdosta maksua luottosopimuksen mukaan peritään. KSL 7:28:ssä (746/2010) säädetään luotonantajan oikeudesta korvaukseen KSL 7:27:n mukaisessa tilanteessa ja KSL 7:31:ssä (746/2010) irtisanomistilanteessa perittävistä kuluista.

Kuten sanottu, tutkielman aiheen rajauksen vuoksi tässä yhteydessä ei ole tarpeen selvittää tarkemmin, mitkä kaikki yksittäiset kustannukset kuuluvat luottokustannuksiin. On kuitenkin syytä todeta, ettei edellä olevan lyhyen esittelyn perusteella tule tehdä sellaista päätelmää, että jotkin säännöksissä mainitut kustannukset rajautuisivat tarkastelun ulkopuolelle. Voidaan esimerkiksi huomata, että markkinaoikeus on ratkaisussaan 8/20 pitänyt tekstiviestikuluja luottokustannuksina.⁷³ Lisäksi lainsäätäjä on huomauttanut maksuajan pidennyksestä perittävistä kuluista, että ne joissakin tilanteissa saattavat kuulua luottokustannusten käsitteen piiriin.⁷⁴ Kyse on ainoastaan siitä, kuten toisessa luvussa todetaan, ettei tällaisilla säännöksillä voida puuttua kulutusluottodirektiivissä tarkoitettuun luoton kokonaiskustannusten käsitteeseen.

---

⁷³ MAO 8/20, kohta 37–38.

⁷⁴ HE 230/2018 vp, s. 31.

2. Luoton kokonaiskustannukset

2.1. Luoton kokonaiskustannukset v. luottokustannukset

Kulutusluottodirektiivin 3(g) artiklan mukainen kuluttajalle aiheutuvien luoton kokonaiskustannusten määritelmä, josta jatkossa käytetään lyhyempää muotoa *luoton kokonaiskustannukset*, kuuluu seuraavasti:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan ’kuluttajalle aiheutuvilla luoton kokonaiskustannuksilla’ kaikkia kustannuksia, mukaan luettuina korko, palkkiot, verot ja muunlaiset maksut, jotka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä ja jotka ovat luotonantajan tiedossa, notaarikuluja lukuun ottamatta; näihin kustannuksiin kuuluvat myös luottosopimukseen liittyvien lisäpalveluiden kustannukset, erityisesti vakuutusmaksut, jos palvelusopimuksen tekeminen on pakollista luoton saamiseksi joko yleensä tai markkinoiduin ehdoin”.

Määritelmä on implementoitu määrittelemällä *luottokustannukset* KSL 7:6.1–2:ssa.⁷⁵ Ne on määritelty seuraavalla tavalla:

”*Luottokustannuksilla* tarkoitetaan tässä luvussa luotonantajan tiedossa olevien, kuluttajaluottosuhteen johdosta kuluttajan maksettavaksi tulevien korkojen, kulujen ja muiden maksujen yhteismäärää; luottokustannuksiin luetaan myös luottosopimukseen liittyvien vakuutusten ja muiden lisäpalveluiden kustannukset, jos lisäpalvelua koskevan sopimuksen tekeminen on edellytyksenä luoton saamiseksi markkinoiduin ehdoin.

Luottokustannuksiin ei lueta:

- 1) luoton hoitamiseen käytettävästä tilistä perittäviä kustannuksia, jos tilin avaaminen on vapaaehtoista ja kustannukset on sopimuksessa eritelty;

---

⁷⁵ HE 24/2010 vp, s. 28.

- 2) kuluttajan mahdollisen sopimusrikkomuksen johdosta maksettavaksi tulevia maksuja;
- 3) notaarikuluja.”

Heti voidaan huomata, että määritelmät poikkeavat toisistaan. Sen lisäksi, että itse käsite on muuttanut implementoitaessa muotoaan ja määritelmässä on joitakin ehkä lähinnä stilistisiä eroja, kansallisessa määritelmässä on luottokustannusten ulkopuolelle suljettu KSL 7:6.2:n 1–2 kohdan mukaiset maksut eli vapaaehtoisen tilin käyttömaksut ja sopimusrikkomuksesta aiheutuvat maksut. Tällaista rajausta ei sisälly direktiivin mukaiseen luoton kokonaiskustannusten määritelmään sen sanamuodon perusteella. Näillä kansallisilla rajauksilla onkin pantu täytäntöön todellisen vuosikoron laskemista koskeva 19(2) artikla, jonka mukaan todellisen vuosikoron laskemista varten määritetään luoton kokonaiskustannukset lukuun ottamatta KSL 7:6.2:n 1–2 kohdassa tarkoitettuja maksuja ja sellaisia maksuja, jotka kuluttajan on tavaroiden tai palveluiden hankkimisen yhteydessä hankintahinnan lisäksi suoritettava siitä riippumatta, maksetaanko hankinta käteisellä vai luotolla.⁷⁶ Viimeksi mainitut maksut jäävät kansallisen lainsäätäjän näkemyksen mukaan kuluttajaluottosuhteesta johtumattomina joka tapauksessa luottokustannusten määritelmän ulkopuolelle, eikä niitä ole ollut tarpeen sisällyttää luottokustannusten määritelmään.⁷⁷ Sopimuksen noudattamatta jättämisestä aiheutuvia maksuja puolestaan säännellään pääasiassa muilla laeilla, nimittäin korkolailla (633/1982) ja saatavien perinnästä annetulla lailla (513/1999).

Määritelmien eroavaisuuksia tarkastellessa herää kysymys siitä, onko kansallinen lainsäätäjä onnistunut direktiivin implementoinnissa. Silloin, kun kansallisen lain mukaisia luottokustannuksia käytetään apuvälineenä todellisen vuosikoron laskemisessa, erolla direktiivin määritelmään ei ole merkitystä; KSL 7 luvun mukainen luottokustannusten määritelmä vastaa sitä maksujen joukkoa, joka direktiivin mukaan otetaan huomioon todellista vuosikorkoa laskettaessa. Jos luoton kokonaiskustannuksilla on direktiivissä kuitenkin jokin muu, todellisen vuosikoron laskemiseen liittymätön funktio, määritelmien eroavaisuus voi johtaa ristiriitaan. Näin ei luonnollisesti kuitenkaan ole, jos direktiivin 19(2) artiklassa tarkoitetut maksut eivät missään tapauksessa sisälly 3(g) artiklan mukaiseen luoton kokonaiskustannusten määritelmään. Sen lisäksi, että kansallinen luottokustannusten käsite perustuu

---

⁷⁶ HE 24/2010 vp, s. 29.

⁷⁷ HE 24/2010 vp, s. 28.

kulutusluottodirektiiviin, sitä käytetään sellaisissa KSL 7 luvun säännöksissä, joilla on implementoitu muita direktiivin säännöksiä. Nämä säännökset koskevat esimerkiksi luottojen markkinointia, ennen sopimuksen tekoa annettavia tietoja sekä luottosopimuksen sisältöä (KSL 7:8 (746/2010), 9 (746/2010) ja 17 (746/2010)).⁷⁸ Luottokustannusten käsitettä sovellettaessa on siis otettava huomioon EU-oikeuden tulkintavaikutus.⁷⁹

Siksi jäljempänä huomio kiinnitetään siihen, kuinka luoton kokonaiskustannuksia säännellään EU-oikeudessa; vain näin voidaan selvittää, mitä ovat ne KSL 7:17a:ssä tarkoitetut luottokustannukset, joiden määrää hintasääntelyllä on rajoitettu. Kuten määritelmäsäännöksistä käy ilmi, vain sellaiset kustannukset, jotka ovat luotonantajan tiedossa, voivat olla luottokustannuksia. Kysymys luotonantajan tietoisuudesta on tutkimuskysymyksen kannalta toissijainen, sillä se ei liity kustannusten luonteeseen. Koska se on osa tutkielman kohteena olevaa määritelmää, se on syytä käydä lyhyesti läpi. Siihen liittyviä seikkoja ei tässä tutkielmassa kuitenkaan problematisoida.

Jotta kustannus voisi olla osa luoton kokonaiskustannuksia, sen tulee kulutusluottodirektiivin 3(g) artiklan mukaan olla luotonantajan tiedossa. Se, milloin kustannus on luotonantajan tiedossa, määräytyy objektiivisesti ottaen huomioon huolellisen ammatinharjoittamisen vaatimukset.⁸⁰ Kansallisen lain perusteluissa todetaan tältä osin, ettei luotonantajalta esimerkiksi edellytetä tietoa sellaisten maiden lainsäädännön tuntemusta, joissa luotonantaja ei harjoita erityisiä markkinointitoimia.⁸¹ Lisäpalvelujen osalta direktiivin perusteluissa todetaan, että luotonantajan on oletettava tuntevan kuluttajalle joko itse tai kolmannen osapuolen puolesta tarjoamansa lisäpalvelujen kustannukset, jollei niiden hinta määräydy kuluttajan erityisominaisuuksien tai tilanteen perusteella.⁸²

2.2. Luoton kokonaiskustannukset kulutusluottodirektiivissä

Luoton kokonaiskustannusten käsitteellä näyttää kuitenkin ensi silmäyksellä direktiivin mukaan olevan vain vähän käyttöä todellisen vuosikoron laskemisen ulkopuolella. Mainonnassa ilmoitettavia vakiotietoja koskevan 4(2)(a) artiklan mukaan näissä vakiotiedoissa on viitattava selkeästi, tiiviisti ja näkyvästi edustavan esimerkin avulla luoton korkoon sekä

---

⁷⁸ HE 24/2010 vp, s. 30–32 ja 36–37.

⁷⁹ Raitio – Tuominen 2020, s. 253–256.

⁸⁰ Kulutusluottodirektiivin 20 johdantokappale.

⁸¹ HE 24/2010 vp, s. 28.

⁸² Kulutusluottodirektiivin 22 johdantokappale.

yksityiskohtaisiin tietoihin kaikista sovellettavista maksuista, jotka sisältyvät kuluttajalle aiheutuviin kokonaisluottokustannuksiin. Suomenkielisessä kulutusluottodirektiivissä on tältä osin käytetty 3 artiklan mukaisista käsitteistä poikkeavia termejä. Englannin- ja ranskankielisistä versioista käy kuitenkin ilmi, että mainonnassa annettavia vakiotietoja ovat nimenomaan 3(j) artiklan mukainen lainakorko ja 3(g) artiklan mukaiset luoton kokonaiskustannukset.⁸³

Direktiivin 3(i) artiklan mukaan todellisella vuosikorolla tarkoitetaan luoton kokonaiskustannuksia ilmaistuna luoton kokonaismäärälle laskettuna vuosikorkona, johon soveltuviissa tapauksissa sisältyy 19(2) artiklassa tarkoitettut kustannukset. Todellisen vuosikoron laskemista varten on sitä koskevan 19(2) artiklan mukaan määritettävä luoton kokonaiskustannukset lukuun ottamatta luottosopimuksen noudattamatta jättämisestä seuraavia maksuja ja sellaisia maksuja, jotka on hyödykkeen hankkimisen yhteydessä suoritettava luotonotosta riippumatta. Ensiksi mainittuihin kustannuksiin kuuluvat esimerkiksi sopimussakot, viivästykskorot ja perintäkulut.⁸⁴ Viimeksi mainituista kuluista esimerkkinä voi mainita hyödykkeen toimittamisesta aiheutuvat postituskulut. Säännöksessä mainitaan myös tilinhoitokulut, maksuvälineen käyttömaksut ja muut maksutapahtumakustannukset. Näitä maksuja ei sisällytetä luoton kokonaiskustannuksiin, jos tilin avaaminen on vapaaehtoista ja sen kustannukset on määritetty selkeästi ja erikseen luottosopimuksessa tai muussa kuluttajan kanssa tehdyssä sopimuksessa. Säännöksen muotoilun perusteella siinä tarkoitettuja maksuja ovat vain ne maksut, joilla on liityntä tiliin.⁸⁵ Näin ollen säännöksen alaan kuuluvat tilinhoitomaksujen lisäksi vain sellaiset maksuvälineen käyttömaksut ja maksu- ja nostotapahtumakustannukset, jotka aiheutuvat kyseisen tilin käytöstä. Näin asia on esitetty myös komission tulkintaohjeessa, minkä lisäksi siinä on huomautettu, että maksu- ja nostotapahtumilla tarkoitetaan nimenomaan kyseessä olevaan luottoon liittyviä tapahtumia.⁸⁶

On todettava, että ne 19(2) artiklassa tarkoitettut kustannukset, joihin 3(i) artiklassa viitataan, käsittävät vain edellä mainitut tiliin liittyvät maksut, koska vain ne voivat soveltuviissa tapauksissa sisältyä luoton kokonaiskustannuksiin todellista vuosikorkoa laskettaessa. Muut

---

⁸³ Englanninkielisessä versiossa 4 artiklassa käytetään 3 artiklan mukaisia käsitteitä *borrowing rate* ja *total cost of the credit to the consumer*. Myös ranskankielisessä versiossa 3 ja 4 artikloissa käytetyt termit vastaavat toisiaan (*taux débiteur* ja *coût total du crédit pour le consommateur*).

⁸⁴ SWD(2012) 128 final, s. 17–18.

⁸⁵ Kyse on englanninkielisestä muotoilusta. Suomenkielisessä säännöksessä käytetty virheellinen pilkutus ei mahdollista minkäänlaista sanamuodon mukaista tulkintaa.

⁸⁶ SWD(2012) 128 final, s. 18.

19(2) artiklassa mainitut kustannukset jäävät säännöksen mukaan kaikissa tapauksissa luoton kokonaiskustannusten ulkopuolelle todellista vuosikorkoa laskettaessa. Voidaan itse asiassa todeta, etteivät ainakaan hyödykkeestä käteishinnan lisäksi maksettavat, luottoon liittyvät kustannukset ole osa luoton kokonaiskustannuksia lainkaan.⁸⁷ Luottoehtojen noudattamatta jättämisestä aiheutuvat kulut taas eivät muutoinkaan tule otetuiksi huomioon todellisen vuosikoron laskennassa, sillä 19(3) artiklan mukaan perusoletuksena on, että sopimuksen osapuolet noudattavat sen ehtoja. Niitä ei kuitenkaan ole 3(g) artiklassa erikseen suljettu luoton kokonaiskustannusten ulkopuolelle, eikä 19(2) artiklan sanamuodosta käy ilmi, onko ne lähtökohtaisesti eli muutoin kuin todellisen vuosikoron laskennassa sisällytettävä luoton kokonaiskustannuksiin.

Tiliin liittyvistä maksuista voidaan todeta, että luottosopimuksen yhteydessä avattavaan pankkitiliin viitataan kytkeykauppaa koskevassa direktiivin 22 johdantokappaleessa lisäpalveluna. Myös komission tulkintaohjeen mukaan esimerkkinä lisäpalvelusta voidaan mainita minkälaisen tahansa tilin avaaminen.⁸⁸ Niinpä myös luoton hoitamista varten avattavaa tiliä on ilmeisesti pidettävä lisäpalveluna. Jos tilin avaaminen ei ole vapaaehtoista, sen kustannukset sisältyvän 3(g) artiklan mukaisesti luoton kokonaiskustannuksiin. Määritelmäsäännös ei sisällä 19(2) artiklan mukaista poikkeusta, jonka mukaan kustannukset voidaan todellista vuosikorkoa laskettaessa jättää huomiotta silloin, kun niistä on sovittu selkeästi ja erikseen. Maksuvälineen käyttömaksut ja nosto- ja maksutapahtumamaksut puolestaan ovat luonteeltaan luoton käytöstä aiheutuvia maksuja, jotka komission tulkinta-asiakirjan mukaan ovat luottokustannuksia.⁸⁹ Niinpä nämä kustannukset on 4(2)(a) artiklan mukaisesti ilmoitettava markkinoinnissa, vaikka niitä ei otettaisikaan huomioon todellisen vuosikoron laskennassa. Komission tulkintaohjeessa todetaankin todellisen vuosikoron laskennassa käytäviin oletuksiin – joihin myös 19(2) artiklan mukaiset tiliin liittyviä maksuja koskevat säännöt lukeutuvat – liittyen, ettei niiden soveltaminen kavenna luoton kokonaiskustannusten määritelmää. Tätä käsitettä on asiakirjan mukaan tulkittava ottaen huomioon sen päämäärä, joka on korkeatasoisen kuluttajansuojan takaaminen.⁹⁰

---

⁸⁷ SWD(2012) 128 final, s. 17–18.

⁸⁸ SWD(2012) 128 final, s. 16.

⁸⁹ SWD(2012) 128 final, s. 15.

⁹⁰ SWD(2012) 128 final, s. 19.

Toisaalta on todettava, että 19(2) artiklassa säädetään myös sellaisista kustannuksista, jotka kaikissa tapauksissa eli myös silloin, kun kyse ei ole luoton todellisten vuosikoron laskennasta, jäävät luoton kokonaiskustannusten ulkopuolelle. Näitä ovat ainakin luottoon liittyvät kustannukset, jotka käteishinnan lisäksi tulevat maksettaviksi hyödykkeen hankinnan yhteydessä.⁹¹ Direktiivin perusteella epäselväksi jää, mikä merkitys tällaisella säännöksellä on. Kustannusten luonne viittaisi siihen, että kyse on vain luoton kokonaiskustannusten käsitettä selventävästä lausumasta ja että nämä kustannukset jo 3(g) artiklan mukaisen määritelmän perusteella rajautuvat luoton käsitteen ulkopuolelle. Jos näin on, johtopäätöksenä voidaan todeta, ettei todellisen vuosikoron laskentaa koskevilla säännöksillä ole vaikutusta luoton kokonaiskustannusten käsitteen laajuuteen vaan ne ainoastaan rajaavat sitä kustannusten joukkoa, joka otetaan huomioon todellista vuosikorkoa laskettaessa. Luoton kokonaiskustannukset olisi tällöin ymmärrettävä käsitteeksi, joka kattaa kaikki ne maksut, jotka edes potentiaalisesti voivat tulla huomioiduiksi todellisen vuosikoron laskennassa.

2.3. Luottosopimuksesta aiheutuvat maksut

Direktiivin 5(1)(i) artiklan mukaan ennen sopimuksen tekoa kuluttajalle annettavissa tiedoissa on mainittava mahdolliset tilinhoitomaksut yhdestä tai useammasta tilistä, joille kirjataan sekä maksu- että luotonnostotapahtumat, paitsi jos tilin avaaminen on vapaaehtoista. Myös sellaisen maksuvälineen käyttömaksut, jota käytetään sekä maksujen suorittamiseen että luoton nostamiseen, on mainittava. Lisäksi on mainittava ”kaikki luottosopimuksesta aiheutuvat muut maksut” sekä ehdot, joiden mukaisesti näitä maksuja voidaan muuttaa. 10(2)(k) artiklan mukaan nämä tiedot on mainittava myös luottosopimuksessa. Näissä säännöksissä ei kuitenkaan ole käytetty luoton kokonaiskustannusten käsitettä. EUT on kuitenkin ratkaisukäytännössään tuonut esiin luoton kokonaiskustannusten käsitteen ja näiden tietojenantosäännösten välisen yhteyden.⁹² Ainakaan yksinään se seikka, että tieto kustannuksesta on mainittava ennen luottosopimuksen tekoa tai luottosopimuksessa, ei kuitenkaan tarkoita, että kyse olisi 3(g) artiklan mukaisesta maksusta; esimerkiksi myös luoton kokonaiskustannusten ulkopuolelle jäävät notaarikulut ovat tämän velvoitteen piirissä (direktiivin 5(1)(j) ja 10(2)(n) artikla). Komission tulkinta-asiakirjassa on myös vapaaehtoisten lisäpalvelujen kustannusten käsittelyn yhteydessä tähän liittyvä lausuma, jota lienee tulkittava tai

---

⁹¹ SWD(2012) 128 final, s. 17–18.

⁹² C-143/13, 48 kohta, C-779/18, 45 ja 48 kohta sekä C-686/19, 50 kohta.

on ainakin mahdollista tulkita niin, että tämän tietojenantovelvoitteen piiriin kuuluvat myös luoton kokonaiskustannusten ulkopuolelle jäävät vapaaehtoisten lisäpalvelujen kustannukset silloin, kun niistä on sovittu luottosopimuksen seurauksena eikä näistä palveluista ole sovittu erillään luottosopimuksesta.⁹³ Tämä lausuma viittaisi siihen, ettei edes se seikka, että kustannus on direktiivin 5(1)(i) tai 10(2)(k) artiklassa tarkoitettu *luottosopimuksesta aiheutuva maksu*, vielä merkitsisi kustannuksen kuulumista luoton kokonaiskustannuksiin. Lausuma on kuitenkin vaikeasti tulkittavissa, eikä sille esitetä tulkinta-asiakirjassa sitä selventäviä perusteluja.

5(1)(i) ja 10(2)(k) artiklan mukaan tieto tilinhoitomaksuista on annettava, jos tilin avaaminen ei ole vapaaehtoista. Maksuvälineen käyttömaksujen ilmoittamisesta ei tietojenantosäännöksissä puolestaan aseteta tällaista poikkeusta, mutta ne kuitenkin mainitaan omana kuulueränään. Maksu- ja nostotapahtumamaksuja tietojenantosäännöksissä ei erikseen mainita. Kaikki nämä kustannukset ovat aiemmin todetulla tavalla osa luoton kokonaiskustannuksia. Tämä herättää kysymyksen siitä, onko tietojenantosäännöksistä mahdollista saada johtoa luoton kokonaiskustannusten käsitteen laajuuden arviointiin. Toisin sanoen: tarkoittavatko 5(1)(i) ja 10(2)(k) artiklassa käytetty ilmaus ”luottosopimuksesta aiheutuvat maksut” ja 3(g) artiklan mukainen luoton kokonaiskustannusten käsite samaa?

Tässä ei ole tarpeen esitellä tietojenantosäännösten sisältöä kokonaisuudessaan. Esimerkiksi 5(1) ja 10(2) artiklan a–h alakohdassa säädetään yksityiskohtaisesti luoton ominaisuuksista annettavista tiedoista. Olennaista on tältä osin, että 5(1)(j) ja 10(2)(n) artiklassa säädetään notaarikuluista ja 5(1)(l) ja 10(2)(l) artiklassa viivästyskorosta ja sopimusehtojen noudattamatta jättämisestä aiheutuvista maksuista. Säännösten sisältöä tarkastelemalla käy ilmi, että luoton kokonaiskustannuksia koskevien tietojen antaminen näyttäisi tulevan kyseeseen nimenomaan 5(1)(i) ja 10(2)(k) artiklan perusteella; säännösten sanamuodon perusteella on vaikea ajatella, että luoton kokonaiskustannukset tulisivat ilmoitettaviksi muun kuin luottosopimuksesta aiheutuvia maksuja koskevan säännöksen perusteella. Tätä ajattelumallia tukee se, että ainakin luoton kokonaiskustannusten ulkopuolelle jäävien notaarikulujen ilmoittamista koskevat omat alakohtansa. Näin ajateltuna myöskään sopimusehtojen

---

⁹³ SWD(2012) 128 final, s. 17: “Nevertheless, if contracted as a result of the credit agreement, creditors should disclose the costs referred to in Articles 5(1)(i), [6(1)(e)] and Article 10(2)(k), unless these services are contracted separately from the credit agreement.”. Lausuman sanatarkka tulkinta johtaa nähdäkseni tautologiaan; onhan itsestään selvää, että esimerkiksi 5(1)(i) artiklan mukainen velvollisuus antaa säännöksessä tarkoitettut tiedot koskee nimenomaan 5(1)(i) artiklassa tarkoitettuja tietoja.

noudattamatta jättämisestä aiheutuvat maksut eivät olisi osa luoton kokonaiskustannuksia, sillä niistä säädetään eri alakohdissa kuin luottosopimuksesta aiheutuvista maksuista. Tällaista tulkintaa rasittaa kuitenkin käytettyjen ilmausten eroavaisuus, joka pakottaa kysymään, miksi tietojenantosäännöksissä ei olisi käytetty 3(g) artiklan mukaista luoton kokonaiskustannusten käsitettä, jos niillä kuitenkin on haluttu säännellä samaa kustannusten joukkoa. Pelkkien direktiivin sanamuotojen perusteella ei siis ole varmuudella pääteltävissä, miltä osin edellä mainituissa tietojenantosäännöksissä tarkoitetut kustannukset vastaavat luoton kokonaiskustannuksia. Selvyyttä on vaikea saada myös siitä, mitkä kustannukset ylipäätään kuuluvat luoton kokonaiskustannusten piiriin.

2.4. Käsitteen tulkinta EUT:n ratkaisukäytännössä

Kuten edellä on käynyt ilmi, luoton kokonaiskustannusten käsitteen tulkinta ja säännösten välisten suhteiden selvittäminen direktiivin sanamuotojen perusteella on hankalaa. EUT:lla on toimivalta tulkita direktiivin säännöksiä jäsenvaltioita sitovalla tavalla.⁹⁴ EUT onkin useassa ratkaisussaan tulkinnut kulutusluottodirektiivin 3(g) artiklan mukaista luoton kokonaiskustannusten määritelmää. Se on myös antanut ratkaisuja siitä, mitä luottokustannuksiin liittyviä seikkoja kulutusluottodirektiivillä on yhdenmukaistettu. Luoton kokonaiskustannusten käsitteeseen on otettu kantaa myös sopimusehtodirektiivin tulkintaa koskevissa ratkaisuissa. Seuraavaksi tarkastellaan EUT:n ratkaisukäytännössä muodostunutta kuvaa luottokustannuksista.

C-602/10, 12.7.2012

Pääasiassa oli kyse ennen tietyn kansallisen, luottosopimusten ehtoja koskevan asetuksen voimaantuloa tehtyjen luottosopimusten ehtojen pätevydestä. Ennakkoratkaisupyynnössä kansallinen tuomioistuin tiedusteli muun muassa sitä, onko kulutusluottodirektiivin 22(1) artikla esteenä sille, että luottolaitoksille asetetaan lisävelvollisuuksia, jotka koskevat näiden perimien palkkioiden tyyppiä tai viitekorkoja. Se tiedusteli myös sitä, onko palvelujen ja pääomien vapaata liikkuvuutta ja tiettyjä näitä koskevia SEUT:n artikloja tulkittava niin, ettei kansallisesti voida kieltää pankkeja soveltamasta kuluttajaluottosopimukseen sellaisia palkkioita, jotka eivät

---

⁹⁴ Ojanen 2016, s. 48–49.

sisälly kansallisessa lainsäädännössä määritettyyn sallittujen palkkioiden luetteloon.

Perusteluissaan EUT totesi ensinnäkin, ettei kulutusluottodirektiiviin sisälly aineellisia sääntöjä, jotka koskisivat niiden palkkioiden tyyppejä, joita luotonantaja voi periä.⁹⁵ Näin ollen esimerkiksi luoton kokonaiskustannusten määritelmällä ei rajata niiden maksujen tyyppiä, joita luotonantaja voi kuluttajalta periä. Tällaisten rajausten tekeminen kansallisessa lainsäädännössä on kuitenkin sallittua, koska seikkaa ei säännellä kulutusluottodirektiivillä. Palvelujen vapaan liikkuvuuden rajoittamista koskevassa kysymyksessä EUT katsoi, ettei pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen toimenpide eli tiettyjen pankin palkkioiden perimisen kieltäminen, ole perussopimuksen määräysten vastainen, sillä sen vaikutus palvelujen kauppaan on liian sattumanvarainen ja välillinen, jotta sen voitaisiin katsoa olevan omiaan estämään yhteisön sisäistä kauppaa.⁹⁶ SEUT:n tulkintaa koskevassa kysymyksessä arvioinnin kohteena oli tietty kansallinen toimenpide ja EUT:n perusteluissa otettiin huomioon tapauskohtaiset olosuhteet. Tästä huolimatta EUT nähdäkseni melko yksioikoisesti totesi ratkaisussaan, että kansallisesti voidaan kieltää tiettyjen palkkioiden periminen ilman, että sillä olisi negatiivista vaikutusta yhteisön sisäiseen kauppaan. Palkkioita koskevien perusteluiden on myöhemmässä oikeuskäytännössä katsottu koskeneen myös luoton kokonaiskustannusten määritelmää niin, että luotonottajan luotonantajalle maksamien palkkioiden on katsottava kuuluvan käsitteen alaan.⁹⁷

C-143/13, 26.2.2015

Kansallisessa pääasiassa oli kyse kuluttajaluottosopimuksen ehtojen koh-
tuullisuudesta. Kansallisen tuomioistuimen ennakkoratkaisupyyntö koski
sopimusehtodirektiivin käsitteiden ”pääkohde” ja ”hintaa” tulkintaa.

Kulutusluottodirektiivin 3(g) artiklan mukaisen luoton kokonaiskustannusten osalta EUT totesi, että käsite on määritelty *erityisen laajasti*, joten kaikkien kustannusten tai kulujen, joista kuluttaja vastaa ja jotka liittyvät kuluttajan sekä luotonantajalle että kolmansille suorittamiin maksuihin, kokonaismäärä on mainittava selkeästi kulutusluottosopimuksissa, ja tällaisella menettelyllisellä velvoitteella myötävaikutetaan kyseisellä direktiivillä tavoitellun

---

⁹⁵ C-602/10, 65 kohta.

⁹⁶ C-602/10, 81–82 kohta.

⁹⁷ C-686/19, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

avoimuutta koskevan päätavoitteen saavuttamiseen.⁹⁸ Luottosopimuksen sisällöstä tältä osin määrätään kulutusluottodirektiivin 10(2) artiklassa, ja EUT:n lausuma saattaa puoltaa edellä esitettyä tulkintavaihtoehtoa, jossa 10(2)(k) artiklan mukaiset maksut vastaavat luoton kokonaiskustannuksia.

Tämän *Matei*-ratkaisun perusteluista nousee joka tapauksessa esiin kaksi huomionarvoista seikkaa. Ensinnäkin luoton kokonaiskustannukset on ymmärrettävä laajasti. Mitä laajemman joukon kuluttajan maksettavaksi tulevia kustannuksia määritelmä kattaa, sitä paremmin toteutuu se direktiivin ideaali, jonka mukaan kuluttaja voi tehdä päätöksensä täysin tietoisena kaikista tosiseikoista.⁹⁹ Toiseksi perusteluissa tuodaan esille 3(g) artiklan mukaisen luoton kokonaiskustannusten määritelmän ja 10(2) artiklan mukaisten luottosopimukseen sisällytettävien tietojen yhteys. Määritelmää koskevat direktiivin johdantokappaleet on nimittäin nähdäkseni mahdollista käsittää niin, että luoton kokonaiskustannusten määritelmä on ainoastaan todellisen vuosikoron laskemiseen käytettävä apukäsite.¹⁰⁰ Näin ei siis kuitenkaan ole, vaan käsitteellä on myös itsenäisempää merkitystä. Ratkaisusta ei kuitenkaan yksiselitteisesti käy ilmi, onko 10(2)(k) artiklassa tarkoitettujen luottosopimuksesta aiheutuvien maksujen ymmärrettävä tarkoittavan samaa kuin 3(g) artiklan mukaisten luoton kokonaiskustannusten.

Ratkaisun relevanssin osalta on todettava, että vaikka ennakkoratkaisupyyntö ei koskenut kulutusluottodirektiiviä ja sen tulkintaa, EUT otti perusteluissaan näihin kantaa. Kyse ei ole *obiter dictum* -tyyppisistä huomautuksista, vaan tuomioistuin aidosti tulkitsi luoton kokonaiskustannusten määritelmän laajuutta ja tarkoitusta, vaikka näillä ei ollutkaan suoraa vaikutusta ratkaisun lopputulokseen. *Matei*-ratkaisussa hieman epäsuorasti esitetty määritelmä onkin EUT:n myöhemmässä oikeuskäytännössä osoittautunut merkittäväksi, sillä siihen on myöhemmin viitattu tilanteessa, jossa on haluttu tuoda esille määritelmän olennainen sisältö.¹⁰¹ Ratkaisussa esitetty määritelmä on kuitenkin saanut selkeämmän muotonsa ratkaisussa C-377/14.

C-377/14, 21.4.2016

---

⁹⁸ C-143/13, 48 kohta.

⁹⁹ Kulutusluottodirektiivin 19 johdantokappale.

¹⁰⁰ Kulutusluottodirektiivin 19–20 johdantokappale.

¹⁰¹ C-779/18, 39 kohta.

Kansallisessa pääasiassa oli kyse kuluttajaluottosopimuksiin perustuvien velkojen riitauttamisesta kansallisessa maksukyvyttömyysmenettelyssä. Ennakkoratkaisupyyntö koski muun muassa sopimusedirektiivin ja kulutusluottodirektiivin vaikutuksista kansalliseen maksukyvyttömyysmenettelyyn. Lisäksi ratkaisua pyydettiin todellisen vuosikoron laskemista koskevaan kysymykseen.

EUT totesi, että kuluttajalle aiheutuvilla luoton kokonaiskustannuksilla tarkoitetaan kaikkia kustannuksia, jotka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä ja jotka ovat luoton antajan tiedossa.¹⁰² Tämä on vakiintunut olennaiseksi osaksi EUT:n tulkintaa luoton kokonaiskustannusten määritelmän sisällöstä.¹⁰³

C-127/15, 8.12.2016

Kansallisessa pääasiassa oli kyse luottosopimuksia koskevasta tiedonantovelvollisuudesta silloin, kun kuluttajien kanssa sovitaan maksun lykkäyksiä koskevia sopimuksia velkojen takaisinmaksusta. Tuomioistuimen ennakkoratkaisupyyntönsään esittämät kysymykset koskivat kulutusluottodirektiivin käsitteiden ”luotonvälittäjä” ja ”maksuton velan maksamisen lykkäys” tulkintaa.

EUT toi ratkaisussaan esille, ettei kulutusluottodirektiivissä määritellä käsitettä ”maksut”. Samassa yhteydessä se kuitenkin totesi, että luoton kokonaiskustannukset on määriteltävä 3(g) artiklassa.¹⁰⁴ Tästä EUT:n huomiosta voidaan todeta, että luoton kokonaiskustannusten määritelmä sisältää käsitteen ”maksut”. Sitä voidaan säännöksen sanamuodon perusteella pitää käsitteeseen ”kustannukset” rinnastuvana yläkäsitteenä, sillä säännöksessä tarkoitettuja kustannuksia ovat korko, palkkiot, verot ja muunlaiset maksut. EUT lisäsi tässä yhteydessä, että 3(g) artiklan mukainen luoton kokonaiskustannusten käsitteen määritelmä on erityisen laaja, mikä vastaa direktiivin päämäärää eli laajaa, korkeatasoista ja yhtäläistä kuluttajansuojaa.¹⁰⁵ Tämä EUT:n esille tuoma seikka vastaa sen jo *Matei*-ratkaisussaan toteamaa eli sitä, että

---

¹⁰² C-377/14, 84 kohta.

¹⁰³ C-686/19, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

¹⁰⁴ C-127/15, 34 kohta.

¹⁰⁵ C-127/15, 27 ja 35 kohta.

kulutusluottodirektiivin päämäärän toteutuminen vaatii luoton kokonaiskustannusten käsitteen laajuutta.

C-779/18, 26.3.2020

Kansallisessa pääasiassa oli kyse piirinoikeuden antaman kuluttajaluottoa koskevan maksumääräyksen riitauttamisesta. Ennakkoratkaisupyyntö koski muun muassa sitä, ovatko kulutusluottodirektiivin säännökset esteenä sille, että kansallisessa lainsäädännössä erotetaan toisistaan korkokulut ja muut, kiinteämääräiset luottokustannukset.

EUT totesi, ettei direktiivissä säädetä käsitteestä ”muut luottokustannukset kuin korkokulut” eikä siinä ole säännöksiä, jotka koskisivat luoton kustannusten rajoittamista tai näiden kustannusten jakamista elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan kesken.¹⁰⁶ Se huomautti kuitenkin, että vaikka direktiivin säännökset eivät ole esteenä sellaiselle kansalliseen lainsäädäntöön perustuvalla laskentamenetelmällä, joka koskee muita luottokustannuksia kuin korkoja, kansallinen lainsäätäjä ei voi asettaa luotonantajalle tällaisia luottokustannuksia koskevia tiedonantovelvoitteita sen lisäksi, mitä täysharmonisoivassa 10(2) artiklassa säädetään.¹⁰⁷ Tämä EUT:n kannanotto on Suomen kannalta erityisen merkityksellinen, sillä sen kansallisessa hintasääntelyssä, josta säädetään KSL 7:17a:ssä, on erotettu toisistaan luoton korkoa koskeva korkokatto ja muita luottokustannuksia kuin luoton korkoa koskeva kulukatto. Kuten *Matei*-ratkaisussa, tässäkin ratkaisussa EUT toi esille luoton kokonaiskustannusten käsitteen liittyvän sopimuksen sisältöä koskevaan kulutusluottodirektiivin 10(2) artiklaan.

C-686/19, 16.7.2020

Kansallisessa pääasiassa oli kyse siitä, olivatko luotonantajan tarjoaman luoton päivittäiset kokonaiskustannukset kansallisen hintasääntelyn mukaisia. Jos luoton ehdoissa sovitut laina-ajan pidentämisestä johtuvat kustannukset katsottaisiin luoton kokonaiskustannuksiin kuuluviksi, hintasääntelyä olisi rikottu. Ennakkoratkaisupyyntöä oli kyse kulutusluottodirektiivin 3(g) artiklan eli luoton kokonaiskustannusten määritelmän tulkinnasta. Kansallinen tuomioistuin tiedusteli EUT:lta ensinnäkin sitä,

---

¹⁰⁶ C-779/18, 40 kohta.

¹⁰⁷ C-779/18, 45 ja 48 kohta.

onko 3(g) artiklan mukainen luoton kokonaiskustannusten käsite itsenäinen EU-oikeuden käsite. Toiseksi se kysyi, kuuluvatko laina-ajan pidentämisestä aiheutuvat kulut käsitteen alaan tilanteessa, jossa laina-ajan pidentystä koskevat ehdot on otettu luotonantajan ja luotonottajan hyväksymään luottosopimukseen.

Ennakkoratkaisun mukaan luoton kokonaiskustannusten käsite on EU-oikeuden itsenäinen käsite, jota on tulkittava yhtenäisesti kaikissa jäsenvaltioissa.¹⁰⁸ Käsitteen sisällöstä EUT totesi ensinnäkin, että säännöksen sanamuodosta ilmenee, että ainoastaan notaarikulut on nimenomaisesti jätetty määritelmän ulkopuolelle ja ettei määritelmässä täsmennetä, rajoittuuko se luoton saamiseksi välttämättömiin kuluihin.¹⁰⁹ Tuomioistuimien myös toisti oikeuskäytännössään vakiintuneen tulkinnan, jonka mukaan käsitteellä tarkoitetaan kaikki kustannuksia, jotka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä ja jotka ovat luotonantajan tiedossa, mukaan lukien palkkiot, jotka luotonottajan on maksettava luotonantajalle.¹¹⁰ EUT totesi, että luoton kokonaiskustannusten käsitteellä tarkoitetaan sekä luoton saamiseen liittyviä kustannuksia että luoton käytön keston liittyviä kustannuksia.¹¹¹ Lisäksi tuomioistuimien aiempiin ratkaisuihinsa viitaten huomautti, että käsite on laajan kuluttajansuojan varmistamiseksi määritelty laajasti eikä siihen sisälly mitään rajoitusta, joka liittyisi luottosopimuksen voimassaoloon.¹¹² Nämä tuomioistuimen esiin tuomat seikat vastaavat pitkälti sen aiemmassa ratkaisukäytännössään esittämiä toteamuksia, minkä lisäksi se tässä ratkaisussaan nähdäkseen vielä tarkemmin selosti niitä ulottuvuuksia, joihin käsitteen laajuudella viitataan. Sitä, että EUT on erikseen maininnut palkkiot määritelmässä, onkin nähdäkseen tulkittava niin, ettei kustannuksen tyyppillä ole merkitystä luoton kokonaiskustannuksia määrittäessä. Tämä lisäys ei nimittäin mielestäni tuo käsitteen piiriin mitään sellaista, joka jo ei käsitteellisesti sisältyisi määritelmässä tarkoitettuihin *kaikkiin kustannuksiin*.

Tuomioistuimien viittasi myös direktiivin 5(1)(i) ja 10(2)(k) artiklaan, jotka koskevat ”kaikkia luottosopimuksesta aiheutuvia muita maksuja sekä ehtoja, joiden mukaisesti näitä maksuja voidaan muuttaa” ja muita sopimusehtoja koskevaan 10(2)(u) artiklaan todeten, että muun muassa näiden näkökohtien avulla voidaan panna täytäntöön direktiivin tavoite, jonka

---

¹⁰⁸ C-686/19, 39 kohta.

¹⁰⁹ C-686/19, 29 kohta.

¹¹⁰ C-686/19, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

¹¹¹ C-686/19, 33 kohta.

¹¹² C-686/19, 31–32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

mukaan siinä on määriteltävä kuluttajalle aiheutuvat luoton kokonaiskustannukset selvästi ja ymmärrettävästi.¹¹³ Niinpä sen lisäksi, että luoton kokonaiskustannusten käsite toimii apukäsitteenä todellisen vuosikoron laskennassa ja sillä on itsenäistä merkitystä sopimuksen sisältöä koskevista säännöksistä, käsite on siis tarpeen myös ennen sopimuksen tekoa annettavien tietojen määrittämisessä. Koska EUT:n mukaan 5(1)(i) ja 10(2)(k) artiklan avulla voidaan määritellä luoton kokonaiskustannukset selvästi ja ymmärrettävästi, on nähdäkseni myös perusteltua katsoa, että näissä säännöksistä tarkoitetut kustannukset pitkälti samastuvat luoton kokonaiskustannuksiin. EUT ei ole tässä yhteydessä lainkaan viitannut sopimuksen noudattamatta jättämisestä aiheutuvia maksuja koskeviin säännöksiin eli 5(1)(l) ja 10(2)(l) artiklaan, eli niiden avulla ei määritellä selvästi ja ymmärrettävästi luoton kokonaiskustannuksia. Tämä on ymmärrettävä niin, etteivät nämä kustannukset ole osa luoton kokonaiskustannuksia.

Jonkinasteista epävarmuutta tähän johtopäätökseen tuo se, että tuomioistuin perusteluissaan viittasi muita sopimusehtoja koskevaan 10(2)(u) artiklaan, mikä yllä esitettyä logiikka noudattaen tarkoittaa sitä, että myös sen perusteella ilmoitettavat tiedot voisivat koskeva luoton kokonaiskustannuksia. Kuten aiemmin on tietojenantosäännösten tarkastelun yhteydessä todettu, säännösten sanamuodosta on vaikeaa löytää tukea tällaiselle jaottelulle, joka johtaisi siihen, että osa luoton kokonaiskustannuksista ilmoitettaisiin ”luottosopimuksesta aiheutuvina maksuina” ja osa ”muina sopimusehtoina”. Lisäksi on huomioitava, ettei ennen sopimuksen tekoa annettavia tietoja koskeva 5 artikla sisällä vastaavaa, muita sopimusehtoja koskevaa kohtaa. Jos osa luoton kokonaiskustannuksista voisi tulla ilmoitettavaksi 10(2)(u) artiklan perusteella 10(2)(k) artiklan sijaan, nämä maksut eivät tulisi kuluttajan tietoon ennen sopimuksen tekoa, mikä vaarantaisi direktiivin tavoitteiden toteutumisen.¹¹⁴

Yhdistetyt asiat C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, 3.9.2020

Kaikissa pääasioissa oli kyse kuluttajaluottosopimukseen perustuvan velan maksamismääräyksestä. Kahdessa ensimmäisessä asiassa ennakkoratkaisupyyntö koski sopimusedirektiivin tulkintaa. Asiassa C-252/19 ennakkoratkaisupyyntöä oli kysymys erityisesti kulutusluottodirektiivin

---

¹¹³ C-686/19, 50 kohta.

¹¹⁴ Direktiivin 19 johdantokappale.

luoton kokonaiskustannusten määritelmän sisältävän 3(g) artiklan ja harmonisointia koskevan 22(1) artiklan tulkinnasta.

EUT totesi, ettei 3(g) artiklan mukaisella määritelmällä rajoiteta niiden maksujen tyyppiä tai perustetta, joita kuluttajalle voidaan asettaa luottosopimuksen yhteydessä. Määritelmästä ei voida johtaa, että olisi poissuljettua asettaa kuluttajalle luotonantajan liiketoimintaan liittyviä maksuja, kuten infrastruktuuri- tai henkilöstömaksuja.¹¹⁵ Direktiivin tarkoituksena ei ole yhdenmukaistaa luottosopimukseen liittyvien kulujen jakautumista, joten jäsenvaltioilla on toimivalta säätää näiden kulujen sääntelymekanismeista, kunhan nämä eivät ole harmonisoidun sääntöjen vastaisia.¹¹⁶ EUT totesi viitaten aiempaan oikeuskäytäntöön, että direktiivin 10(2) artiklalla on yhdenmukaistettu täysin ne tiedot, jotka on sisällytettävä luottosopimukseen.¹¹⁷ Kaikki tämä vastaa nähdäkseni EUT:n vakiintunutta, edellä esiteltyä luoton kokonaiskustannuksia koskevaa ratkaisukäytäntöä.

2.5. Kokoavasti luoton kokonaiskustannuksista ja kansallisista luotokustannuksista

Kaiken kaikkiaan on nähdäkseni todettava, että kulutusluottodirektiivissä käytettyjen käsitteiden kirjo ja virheelliset käännökset sekä säännösten välisten suhteiden epäselvyys ovat omiaan vaikeuttamaan sen tulkintaa. Niin kuin yllä esitetystä käy ilmi, luoton kokonaiskustannusten käsitteen tulkinta näyttää kuitenkin vakiintuneen EUT:n ratkaisukäytännössä. Mitä myöhemmästä ratkaisusta on kyse, sitä vakiintuneemmaksi tulkinta mielestäni käy; EUT viittaa aikaisempiin ratkaisuihinsa, toistaa jo aiemmin esittämiään tulkintoja ja toteaa itsekin tulkinnan olevan vakiintunut. Keskenään ristiriitaisia toteamuksia luoton kokonaiskustannusten määritelmästä ei juuri näyttäisi ratkaisukäytännössä esiintyvän, ja esitänkin seuraavat päätelmät melko lailla varauksetta. Luoton kokonaiskustannuksilla tarkoitetaan *notaarikuluja lukuun ottamatta kaikkia kustannuksia, jotka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä ja jotka ovat luoton antajan tiedossa*. Tämä käsite on itsenäinen EU-oikeuden käsite, jota on tulkittava samalla tavalla koko EU:n alueella. Toiseksi käsitettä on tulkittava laajasti kulutusluottodirektiivin päämäärien saavuttamiseksi. Tältä osin on huomattava, ettei kulutusluottodirektiivillä yhtäältä puututa niiden maksujen tyyppiin tai

---

¹¹⁵ Yhdistetyt asiat C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, 54 kohta.

¹¹⁶ Yhdistetyt asiat C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, 55 kohta.

¹¹⁷ Yhdistetyt asiat C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, 56 kohta.

perusteeseen, joita kuluttajalta voidaan periä. Toisaalta käsite kattaa kaikki tällaiset maksut, jos ne vain täyttävät sen määritelmän.

Lisäksi on huomattava, ettei käsitteen merkitys rajoitu sen luonteeseen todellisen vuosikoron laskennassa tarpeellisenä apukäsitteenä. Luoton kokonaiskustannusten käsite on tärkeä myös ennen sopimusta annettavien ja luottosopimukseen sisällytettävien tietojen määrittämisessä. Tietojenantosäännöksissä luottosopimuksesta aiheutuvilla maksuilla tarkoitetaan nähdäkseni nimenomaan luoton kokonaiskustannuksia, eivätkä muissa säännöksissä tarkoitettut tiedot, esimerkiksi 10(2)(u) artiklan mukaiset muut sopimusehdot, sisällä luoton kokonaiskustannuksia koskevia tietoja. Huomionarvoista on myös se, ettei 3(g) artiklan lisäpalveluita koskeva virke sisälly ratkaisukäytännössä vakiintuneeseen määritelmään. Mahdollisia syitä on nähdäkseni kaksi. Ensinnäkin kyse voi olla siitä, ettei lisäpalveluja koskevia kysymyksiä ole saatettu EUT:n ratkaistavaksi. Olennaista edellä esitellyissä ennakkoratkaisuissa on ollut pikemminkin EU-sääntelyn ja kansallisen sääntelyn suhde tai se, onko jokin tietty maksu katsottava osaksi luoton kokonaiskustannuksia. Lisäpalvelut eivät yksinkertaisesti ole nousseet esille. Toinen, mahdollisesti ensimmäiselle syyille vaihtoehtoinen syy on se, että 3(g) artiklassa tarkoitettujen pakollisten lisäpalvelujenkin kustannukset käsitteellisesti kuuluvat niihin *kustannuksiin, jotka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä ja jotka ovat luotonantajan tiedossa*.

Kansallinen KSL 7:6.2 ei täysin vastaa tätä tulkintaa. Kuten edellä on esitetty, notaarikulut ja luottosopimuksen noudattamatta jättämisestä aiheutuvat maksut jäävät aina luoton kokonaiskustannusten ulkopuolelle, kuten kansallisessa säännöksessä säädetäänkin. Vapaaehtoisen tilin hoidosta perittävät maksut puolestaan eivät ole osa luoton kokonaiskustannuksia riippumatta siitä, onko niistä sovittu selkeästi ja erikseen. Niinpä, vaikka kansallinen luottokustannusten määritelmä sisältääkin sellaisia rajauksia, joita direktiivin 3(g) artiklan mukaisessa määritelmässä ei ole, kansallinen luottokustannusten käsite on ainakin teorian tasolla direktiivin määritelmää *laajempi*. Tilinhoitomaksujen jääminen luottokustannusten käsitteen ulkopuolelle edellyttää nimittäin direktiivistä poiketen kahden edellytyksen täyttymistä. Edellä todetulla tavalla näitä kumpaakin edellytystä sovelletaan direktiivin mukaan vain todellista vuosikorkoa laskettaessa. EU-oikeuden tulkintavaikutus johtaa aiemmin selostetulla tavalla siihen, että tämä tulee ottaa huomioon myös kansallista lakia sovellettaessa. Pääasiassa luottokustannusten ja luoton kokonaiskustannusten määritelmät siis kuitenkin vastaavat toisiaan, ja käsitteiden sisältöä on tutkielmassa käyty tarkoin läpi ottaen huomioon eroavaisuudet ja EU-oikeuden vaikutus. Sen vuoksi jäljempänä tutkielmassa tähänastista erottelua

ei ole enää tarpeen pitää yllä ja tarkastelu voidaan kohdistaa KSL 7 lukuun sellaisenaan ilman pelkoa siitä, että niin tekemällä sivuutetaan jotakin olennaista luottokustannusten käsitteeseen liittyvää.

Näillä päätelmillä on vaikutusta myös siihen, kuinka luottokustannuksia koskeviin kansallisen lainsäätäjän perusteluihin tulee suhtautua. Luottokustannusten määritelmää on avattu yksityiskohtaisesti vuoden 1986 lainmuutoksen perusteluissa. Näiden perustelujen mukaan luottokustannuksiin luetaan kaikki maksut, jotka kuluttajan on maksettava kulutusluottosuhteen johdosta, riippumatta siitä, miksi kustannuksia kutsutaan tai minkä luonteisia ne ovat. Esimerkkeinä on mainittu luottotietojen hankkimisesta aiheutuvat kulut, tilinavausmaksut, osamaksulisät, tilinhoito- ja käsittelymaksut sekä laskutuspalkkiot. Käsitteen ulkopuolelle sen sijaan jäävät perusteluiden mukaan esimerkiksi maksumuistutuskulut ja viivästyskorot sekä postituskulut ja muut sellaiset kulut, jotka tulisivat kuluttajan maksettavaksi myös käteisellä maksettaessa.¹¹⁸ Vaikka nämä maksut nykyäänkin kuuluisivat luottokustannusten käsitteen piiriin, ei tällaisille kansallisille, kulutusluottodirektiiviä edeltäville lausumille voi luottokustannusten määrittelyssä antaa painoarvoa, sillä ne eivät koske voimassa olevaa oikeutta.

---

¹¹⁸ HE 88/1985 vp, s. 22–23.

3. Lisäpalveluiden kustannukset

3.1. Lisäpalvelun käsitteestä

KSL 7:6.1:n mukaan luottokustannuksiin luetaan luottosopimukseen liittyvien vakuutusten ja muiden lisäpalveluiden kustannukset, jos lisäpalvelua koskevan sopimuksen tekeminen on edellytyksenä luoton saamiseksi markkinoiduin ehdoin eli lisäpalvelu on pakollinen. Kulutusluottodirektiivissä tai KSL:ssa ei kuitenkaan ole lisäpalvelun määritelmää. KSL 7:6.1:n ja kulutusluottodirektiivin 3(g) artiklan mukaan pakollisuusarviointi kohdistuu vain lisäpalveluihin, ei muihin luottokustannusten perusteisiin. On siis voitava erottaa toisistaan lisäpalvelut ja muut luottokustannusten perusteet. Myös toiseen suuntaan saattaa olla tarpeen asettaa raja; luottokustannuksiksi voidaan säännöksen sanamuodon mukaan ylipäättään laskea vain *luottosopimukseen liittyvien* lisäpalveluiden kustannukset, eli kaikki kuluttajan käyttämät palvelut eivät välttämättä ole sellaisia *lisäpalveluita*, joihin voidaan kohdistaa pakollisuusarviointia.

Direktiivin 3(g) artiklassa mainitaan lisäpalveluiden kustannuksina erityisesti vakuutusmaksut. KSL 7:6.1:ssäkin puhutaan ”vakuutuksista ja muista lisäpalveluista”. Direktiivin 22 johdantokappaleessa, joka koskee kytkeykauppaa, todetaan jäsenvaltioilla olevan mahdollisuus pitää voimassa tai ottaa käyttöön kansallisia säännöksiä, joilla kielletään luotonantajaa vaatimasta kuluttajaa luottosopimuksen yhteydessä avaamaan pankkitili tai tekemään jotakin muuta lisäpalvelua koskeva sopimus. Kansallisen luottokustannusten määritelmän perusteissa on todettu, että ajoneuvon hankkimiseksi myönnettävissä luotoissa säännöksessä tarkoitettuja eli luottokustannusten perusteiksi luettavia lisäpalveluja voivat olla esimerkiksi autovakuutukset. Liikennevakuutukset eivät ole säännöksessä tarkoitettuja pakollisia lisäpalveluja, koska sellaisen ottaminen on lakisääteinen velvollisuus riippumatta siitä, onko ajoneuvo maksettu luotolla.¹¹⁹ KSL 7 luvun hintasääntelyn perustelujen mukaan luottokustannusten määritelmän ulkopuolelle rajautuvat tyypillisesti kustannukset valinnaisesta lisäpalvelusta, jossa luotonantaja huolehtii kiinnityksen hakemisesta ja sähköisen panttikirjan siirrosta.¹²⁰

---

¹¹⁹ HE 24/2010 vp, s. 28.

¹²⁰ HE 230/2018 vp, s. 31.

Maksuajan pidentämisestä perittäviä kuluja koskevan KSL 7:17b:n perusteluissa lainsäätäjällä on viitannut lisäpalveluihin: säännöksen mukaista maksua ei perustelujen mukaan saa periä kuluttajalta ennakolta esimerkiksi lisäpalvelusta, jonka perusteella kuluttaja voi halutessaan pidentää maksuaikaa.¹²¹ Toisaalta lainsäätäjällä on hintasääntelysäännöksen perusteluissa todennut, etteivät maksuajan pidentämisestä perittävät kulut tyypillisesti täytä luottokustannusten määritelmää. Lainsäätäjän mukaan maksuajan pidentämisestä on kuitenkin poikkeuksellisesti voitu sopia niin, että määritelmä täyttyy.¹²² Kyse ei ole vain hypoteettisesta mahdollisuudesta, sillä EUT päätyi ratkaisussaan C-686/19 siihen, että laina-ajan pidentämisestä aiheutuvat kulut olivat osa luoton kokonaiskustannuksia.

Kulutusluottodirektiiviä koskevassa komission tulkinta-asiakirjassa on selostettu, mihin lisäpalvelun käsitteellä viitataan. Sen mukaan lisäpalveluilla tarkoitetaan palveluita, jotka ovat luottosopimukseen nähden täydentäviä tai joita tarjotaan luottosopimuksen lisäksi.¹²³ Näitä palveluita tarjotaan tulkinta-asiakirjan mukaan joskus niin kutsuttuna ristiinmyyntinä (*cross-selling*). Esimerkkeinä mainitaan minkälaisen tahansa tilin avaaminen, assistenttipalvelut, kanta-asiakkuusohjelmat ja vakuutus sopimukset. Vakuutusmaksujen kuuluminen luottokustannuksiin ei riipu vakuutuksen tarkoituksesta, ja vakuutus sopimus voi sisältää esimerkiksi luottovakuutuksen, maksuturvavakuutuksen, matkavakuutuksen tai muun tyyppisen vakuutuksen, vakuuden tai takauksen. Myös sellainen sopimus, jonka mukaan kuluttajan tekemät velkapääoman suoritukset eivät johda vastaavaan luoton lyhennykseen, on lisäpalvelu.¹²⁴

Korkein oikeus onkin ratkaisussaan 2019:8 pitänyt maksullista takauspalvelua KSL 7:6.1:ssa tarkoitettuna lisäpalveluna.¹²⁵ Asiassa oli kyse luottoehtojen kohtuullisuudesta ja erityisesti siitä, oliko kantajan vaatimukset voitu hylätä selvästi perusteettomina. Välillisesti kyse oli siitä, olivatko takauspalvelun kustannukset luottokustannuksia. Mitään rajanvetoa lisäpalveluiden ja muiden palveluiden tai lisäpalveluiden kustannusten ja muiden luottokustannusten välillä ei ratkaisun perusteluista käy ilmi. Markkinaoikeus on ratkaisussaan 701/14 viitannut komission tulkintaohjeeseen, jonka mukaan takauksen sisältävä vakuutus sopimus

---

¹²¹ HE 230/2018 vp, s. 32.

¹²² HE 230/2018 vp, s. 31.

¹²³ Englanninkielisen tulkinta-asiakirjan mukaan “[a]ncillary services refer to services which are auxiliary or supplementary to the credit agreement”.

¹²⁴ SWD(2012) 128 final, s. 15–16.

¹²⁵ KKO 2019:8, kohta 36.

on lisäpalvelu, ja katsonut, että maksullinen takauspalvelu on kulutusluottodirektiivin 3(g) artiklassa tarkoitettu lisäpalvelu.¹²⁶ Markkinaoikeus on myöhemmässä ratkaisussaan viitanut edellä mainittuun korkeimman oikeuden ratkaisuun ja katsonut maksullisen takauspalvelun olevan lisäpalvelu.¹²⁷

EUT ei ole ratkaisukäytännössään joutunut ottamaan kantaa lisäpalvelun käsitteen tulkintaan. Asiassa C-84/19 oli EUT:n mukaan kyse muun muassa ehdoista, jotka koskivat muun muassa ”Sinun pakettisi – Erityispaketti”¹²⁸ -lisäpalvelua.¹²⁹ EUT käytti ratkaisussaan edellä mainitusta paketista myös termejä ”tuote” ja ”rahoitustuote”.¹³⁰ Tämä tuote mahdollisti sen, että kuluttaja voi lykätä kertaluonteisesti kahden maksuerän suorittamista tai alentaa neljää maksuerää, mikä lykättäessä pidentää sopimuksen kestoa tai eriä alennettaessa siirtää maksujen suorittamisen myöhempään ajankohtaan.¹³¹ Ratkaisussa ei kuitenkaan otettu kantaa siihen, onko tämän palvelun tai tuotteen kustannuksia pidettävä luoton kokonaiskustannuksiin kuuluvina maksuina. Asiassa oli nimittäin kyse sopimusehtodirektiivin tulkinnasta. EUT huomautti tältä osin, että sopimusehtodirektiivin käsitteiden ”pääkohde” ja ”hintaa” täsmällistä ulottuvuutta ei voida määritellä kulutusluottodirektiivin luoton kokonaiskustannusten käsitteen perusteella eikä tiettyjen kulujen sisältyminen luoton kokonaiskustannuksiin ole ratkaisevaa osoitettaessa, kuuluvatko nämä kulut luottosopimuksen olennaisiin suorituksiin.¹³² Niinpä siitä, että EUT on käyttänyt ”Sinun pakettisi – Erityispaketti” -tuotteesta puhuessaan sanaa ”lisäpalvelu”, ei voi nähdäkseni tehdä sellaista päätelmää, että kyse olisi *EUT:n näkemyksen mukaan* ollut kulutusluottodirektiivin 3(g) artiklan mukaisesta lisäpalvelusta.

Komission tulkinta-asiakirjassa todetaan, että kulutusluottodirektiivillä ei ole rajattu niiden palveluiden tyyppiä, jotka katsotaan lisäpalveluiksi. Myös sellaiset lisäpalvelut, jotka eivät liity suoraan luottosopimukseen tai ylipäättään ole luonteeltaan taloudellisia, voivat olla osa luoton kokonaiskustannuksia.¹³³ Mitään palveluja ei siis voi vain niiden tyyppien perusteella

---

¹²⁶ MAO 701/14, kohta 11.

¹²⁷ MAO 8/20, kohta 30.

¹²⁸ Suomenkielisessä tuomiossa käytetään sekaisin nimiä Erityispaketti ja Lisäpaketti. Oikeudenkäyntikielen mukaisessa eli puolankielisessä tuomiossa käytetään säännönmukaisesti nimeä *Pakiet Extra*.

¹²⁹ Yhdistetyt asiat C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, 70 kohta.

¹³⁰ Yhdistetyt asiat C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, 25 ja 74 kohta.

¹³¹ Yhdistetyt asiat C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, 25 kohta.

¹³² Yhdistetyt asiat C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, 69 kohta.

¹³³ SWD(2012) 128 final, s. 15–16.

rajata pakollisuusarvioinnin ulkopuolelle, vaan kaikki palvelut ovat mahdollisia lisäpalveluja. Näin tulkittuna 3(g) artiklan ilmauksella ”luottosopimukseen liittyvä” ei siis ole itsestä merkitystä, vaan lisäpalvelun pakollisuus tekee siitä luottosopimukseen liittyvän. Toiseen suuntaan raja on kuitenkin vielä määrittämättä. Seuraavaksi tarkastellaankin lisäpalvelujen kustannusten suhdetta toisiin luottokustannusten piiriin kuuluviin maksuihin.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/17/EU, annettu 4 päivänä helmikuuta 2014, kuluttajille tarkoitetuista kiinteää asunto-omaisuutta koskevista luottosopimuksista ja direktiivien 2008/48/EY ja 2013/36/EU sekä asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta (asuntoluottodirektiivi) ja kulutusluottodirektiivi muistuttavat monilta osin toisiaan. Esimerkiksi niissä käytetyt käsitteet on määritelty varsin samalla tavalla, usein identtisesti. Asuntoluottodirektiivin 4(12) artiklassa, joka sisältää luoton kokonaiskustannusten määritelmän, itse asiassa viitataan kulutusluottodirektiivin mukaiseen luoton kokonaiskustannusten määritelmään. Kulutusluottodirektiivi ja asuntoluottodirektiivi myös luonnollisesti koskevat varsin samankaltaisia hyödykkeitä, minkä lisäksi asuntoluottodirektiivilläkin tavoitellaan rajat ylittäviä luottomarkkinoita, joilla kuluttajansuoja on korkeatasoista.¹³⁴

Edellä esitettyjen samankaltaisuuksien vuoksi on perusteltua etsiä analogiaa kuluttajaluottodirektiivin ja asuntoluottodirektiivin välillä. Lisäpalvelun käsite on määritelty asuntoluottodirektiivin 4(4) artiklassa. Se ei kuitenkaan ole kovinkaan informatiivinen, sillä sen mukaan lisäpalvelulla tarkoitetaan kuluttajalle yhdessä luottosopimuksen kanssa tarjottua palvelua. 11(4) artiklan mukaan erityisesti vakuutukset ovat tällaisia lisäpalveluja. Kovin paljon enempää tukea on asuntoluottodirektiivistä vaikea löytää.

3.2. Lisäpalveluiden kustannukset osana luottokustannuksia

Vaikka lisäpalveluita koskeva virke on lisätty luottokustannusten määritelmään vasta vuonna 2010, lisäpalvelut eivät ole täysin uusi asia kansallisessa lainsäädännössä. Esimerkiksi vakuutusten kustannukset eivät ennen lainmuutostakaan välttämättä jääneet luottokustannusten käsitteen ulkopuolelle. Alkuperäisen säännöksen, KSL 7:2:n (385/1986), mukaan luottokustannuksilla tarkoitetaan kulutusluottosuhteen johdosta kuluttajan maksettavaksi tulevien korkojen, kulujen ja muiden maksujen yhteismäärää. Tähän yhteismäärään lasketaan myös kuluttajan maksettaviksi tulevat vakuutusmaksut vapaaehtoisesta vakuutuksesta, jonka

---

¹³⁴ Asuntoluottodirektiivin 5 johdantokappale.

kohteena on itse hyödyke, jos kuluttajan sopijapuoli ottaa hyödykkeelle vakuutuksen tai jos kuluttaja on sopimuksen mukaan velvollinen itse ottamaan tällaisen vakuutuksen.¹³⁵ Tässä yhteydessä on syytä tarkentaa, että vakuutuksista puhuttaessa vapaaehtoisuus viittaa siihen, ettei vakuutuksen ottaminen ole lain tai viranomaismääräyksen nojalla pakollista.¹³⁶ Kuluttajaluottosopimukseen liittyvistä lisäpalveluista, joita voivat olla esimerkiksi erilaiset vapaaehtoiset vakuutukset, puhuttaessa sana ”pakollinen” viittaa kuitenkin siihen, että kuluttajan on saadaksesen luoton markkinoiduin ehdoin solmittava myös lisäpalvelua koskeva sopimus. Niinpä vapaaehtoinen vakuutus voi olla pakollinen lisäpalvelu.

Alkuperäistä seuraava säännös, kuluttajansuojalain 7 luvun 2 §:n (85/1993) 1 momentin 5 kohta, sisältää saman määritelmän sillä lisäyksellä, että vakuutusmaksut vakuutuksesta, jonka kohteena on toimitettu hyödyke, on säännöksessä eksplisiittisesti suljettu sen ulkopuolelle. Säännöksen perusteluissa on kuitenkin huomautettu, että esimerkiksi maksut pankkitakaukseen läheisesti rinnastettavasta luottovakuutuksesta luetaan luottokustannuksiksi, jos tuotonantaja asettaa luottovakuutuksen ottamisen tuoton myöntämisen edellytykseksi.¹³⁷ Tätä on nähdäkseni tulkittava niin, että myös hyödykkeelle otettavat vapaaehtoiset vakuutukset kuuluvat määritelmän mukaisesti *kulutusluottosuhteen johdosta kuluttajalle tulevien maksujen yhteismäärään* mutta niitä ei tule laskea *luottokustannuksiksi*.

Nykyään kaikkien pakollisten lisäpalveluiden kustannukset kuuluvat luottokustannusten määritelmän piiriin, minkä lisäksi luottokustannusten määritelmä on muutoinkin muuttunut. Aiempien lakien esitöihin kirjatut perustelut eivät enää välttämättä anna relevanttia tietoa voimassa olevan oikeuden sisällöstä, minkä vuoksi tarkastelu on kohdistettava nykyistä lainsäädäntöä koskevaan ainekseen. Kansallinen lainsäätäjä on nykyisen säännöksen perusteluissa todennut, että määritelmä on edeltäjäänsä laajempi ja uutta siinä on, että luottokustannuksiin luetaan säännöksen mukaisin edellytyksin myös lisäpalveluiden kustannukset.¹³⁸ Tämä määritelmän laajuutta koskeva lausuma pitääkin paikkansa ainakin siltä osin kuin kyse on vakuutuksesta, jonka kohteena on toimitettu hyödyke. Uusi muotoilu herättää kuitenkin kysymyksen siitä, onko säännöksen sisältö muutoinkin ymmärrettävä aiemmasta poikkeavalla tavalla. Kuten aiemmin on todettu, ennen määritelmää koskevaa lainmuutosta siinä

---

¹³⁵ HE 88/1985 vp, s. 23.

¹³⁶ Norio-Timonen 2018, s. 7.

¹³⁷ HE 238/1992 vp, s. 14.

¹³⁸ HE 24/2010 vp, s. 28.

tarkoitettu maksujen yhteismäärä sisälsi joidenkin pakollisten lisäpalvelujen maksut. Kysymys kuuluu: Onko nykyään olemassa kaksi eri luottokustannusten ryhmää – kuluttajaluottosuhteesta johtuvien maksujen yhteismäärä ja pakollisten lisäpalveluiden kustannukset – ja mikä merkitys tällä on?

KSL 7:6.1:n sanamuoto puoltaa myöntävää vastausta ensimmäiseen kysymykseen. Sen mukaan on olemassa tietynlainen luottokustannusten perusjoukko tai ydin, minkä lisäksi luottokustannuksiin *luetaan myös* muita kustannuksia. Myös lainsäätäjän perustelut puoltavat tällaista tulkintaa; tämän mukaan korko, kulut ja muut maksut eli esimerkiksi luoton hakeemisesta ja luottosopimuksen perustamisesta perittävät kulut ja palkkiot, maksuvälineen käytöstä perittävät maksut sekä maksut luotonvälittäjille ovat luottokustannuksia. Mihinkään pakollisuusarviointiin ei perusteluissa tässä yhteydessä viitata.¹³⁹ Myös komission tulkinta-asiakirjassa on nähdäkseni omaksuttu tällainen luoton kokonaiskustannusten ytimen ja lisäpalveluiden kustannusten erottelu. Asiakirjan mukaan luoton kokonaiskustannukset koostuvat kaikista niistä maksuista, jotka kuluttajan on maksettava saadakseen tai käyttääkseen luottoa notaarikuluja lukuun ottamatta. Näitä maksuja ovat esimerkiksi luottosopimuksesta johtuvat korkokulut, verot ja palkkiot, kuluttajan maksettavaksi tulevat välityspalkkiot, hallinnolliset maksut, kuten lainan valmistelu- ja vahvistusmaksut, jäsenmaksut, tiliotemaksut ja postituskulut. Lisäpalvelut puolestaan ovat luottosopimukseen nähden ylimääräisiä tai täydentäviä, esimerkiksi kanta-asiakkuusohjelmia tai vakuutusopimuksia.¹⁴⁰ Näin tulkittuna raja luottosuhteesta johtuvien maksujen ja lisäpalveluiden kustannusten välille saadaan piirrettyä: jos maksu määritelmän mukaisesti kuuluu ensiksi mainittujen maksujen yhteismäärään, sen perusteena ei voi olla lisäpalvelu. Näin myöskään tällaisen maksun perusteen pakollisuus ei tule arvioitavaksi. Toisesta suunnasta katsottuna raja näyttäytyy niin, että kun kyseessä on lisäpalveluksi luokiteltava palvelu, sen pakollisuus on arvioitava sen määrittämiseksi, ovatko siitä aiheutuvat maksut luottokustannuksia.

Tällaista jaottelua tukee myös se, että edellytys luotonantajan tietoisuudesta koskee KSL 7:6.1:n mukaan vain ensimmäisen virkkeen mukaisia maksuja. Sen mukaan maksun kuuluminen luoton kokonaiskustannuksiin edellyttää, että kuluttajan on maksettava se luottosopimuksen yhteydessä ja se on luotonantajan tiedossa. Toisen virkkeen mukaan myös

---

¹³⁹ HE 24/2010 vp, s. 28.

¹⁴⁰ SWD(2012) 128 final, s. 14–15.

pakollisten lisäpalveluiden kustannukset luetaan luottokustannuksiin – eikä siis niiden maksujen yhteismäärään, joiden tulee luottokustannusten määritelmän täyttääkseen olla luotonantajan tiedossa. Lainsäätäjä ei kuitenkaan ole tarkoittanut sulkea pakollisten lisäpalveluiden kustannuksia tämän arvioinnin ulkopuolelle. Säännöksen perusteluissa todetaan lisäpalveluiden kustannuksia koskevan kappaleen jälkeen, että luotonantajan tietoisuus kustannuksista on yleinen edellytys kustannusten huomioimiselle osana luottokustannuksia.¹⁴¹ Nähdäkseni säännösten sanamuoto ei kuitenkaan heijasta tätä tarkoitusta. Kansallisen lainsäätäjän tarkoitusta olennaisempaa on kuitenkin se, kuinka asiasta säädetään kulutusluottodirektiivissä.

Edellä tarkoitettu luottokustannusten erottelu ei käy selkeästi ilmi kulutusluottodirektiivistä. Direktiivin 3(g) artiklan mukainen määritelmä on kyllä samalla tavalla kaksiosainen kuin kansallinenkin luottokustannusten määritelmä. Ainakaan suomen-, ruotsin-, englannin- tai saksankielisestä määritelmästä ei kuitenkaan ole suoraan pääteltävissä, kumpiin kustannuksiin pakollisten lisäpalveluiden maksut määritelmän mukaan tarkalleen kuuluvat: luoton kokonaiskustannuksiin vai ensimmäisen virkkeen mukaisiin ”kaikkiin kustannuksiin”. Ranskankielisessä versiossa pakollisen lisäpalvelun maksut kuuluvat määritelmän ensimmäisen virkkeen mukaisiin kustannuksiin.¹⁴² Espanjankielisessä versiossa pakollisten lisäpalveluiden maksut näyttäisivät sisältyvän nimenomaan luoton kokonaiskustannuksiin.¹⁴³

EUT on kuitenkin ratkaisussaan C-686/19 katsonut, että säännöksen sanamuodosta ilmenee luottosopimukseen liittyvien lisäpalveluiden kustannusten sisältyvän ensimmäisen virkkeen mukaisiin muunlaisiin maksuihin, jotka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä.¹⁴⁴ Markkinaoikeuskin on ratkaisussaan 701/14 todennut riidan kohteena olevasta takauksesta, että se on KSL 7:6.1:ssä tarkoitettu lisäpalvelu ja siitä perittävä kustannus on muu maksu, joka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä.¹⁴⁵ Markkinaoikeus toteasi ratkaisussaan, että ollakseen luottokustannus, lisäpalvelun kustannuksen on perustuttava KSL 7:6.1:n mukaiseen lisäpalveluun, kustannuksen on oltava luotonantajan tiedossa ja

---

¹⁴¹ HE 24/2010 vp, s. 28.

¹⁴² Ranskankielisessä versiossa käsite *kokonaiskustannukset* (*coût total*) on yksikössä. Määritelmäosan *kuluttajan maksettaviksi tulevat kustannukset* (*les coûts*) taas on monikossa, ja *näihin kustannuksiin* (*ces coûts*) kuuluvat myös pakollisten lisäpalveluiden kustannukset.

¹⁴³ Espanjankielisen säännöksen mukaan vapaaehtoisten lisäpalveluiden kustannukset eivät esimerkiksi sisälly *en el coste total* tai *en estos gastos*, vaan ne sisältyvät *en este concepto*.

¹⁴⁴ C-686/19, 30 kohta.

¹⁴⁵ MAO 701/14, kohta 11.

lisäpalvelua koskevan sopimuksen tekemisen on oltava edellytyksenä luoton saamiseksi markkinoiduin ehdoin.¹⁴⁶ Ratkaisut ovat linjassa sen toisessa luvussa esitetyn EUT:n ratkaisukäytännön kanssa, jossa lisäpalveluiden kustannuksia ei ole erikseen mainittu luoton kokonaiskustannuksia määriteltäessä: luoton kokonaiskustannuksilla tarkoitetaan siis *notaarikuluja lukuun ottamatta kaikkia kustannuksia, jotka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä ja jotka ovat luoton antajan tiedossa*, ja tämä määritelmä kattaa myös pakollisten lisäpalveluiden kustannukset.

Kun halutaan määrittää tietyn kustannuksen kuuluminen luottokustannuksiin, olennaiseksi kysymykseksi muodostuu näin se, onko tarkasteltavana oleva kustannus maksettava luottosopimuksen yhteydessä. Lisäksi on arvioitava, onko kustannus luotonantajan tiedossa. Joissakin tapauksissa kustannus on niin erottamattomalla tavalla osa luottosopimusta, ettei sen perusteen pakollisuus yksinkertaisesti tule arvioitavaksi. Näin on esimerkiksi luoton koron kohdalla, sillä sitä maksetaan itse luotosta eli korvauksena pääoman antamisesta velallisen käyttöön. On myös vaikea ajatella, että esimerkiksi maksut sellaisen maksuvälineen käytöstä, jonka avulla kuluttaja voi käyttää luottoa eli toteuttaa luottosopimuksen mukaisia oikeuksiaan, eivät olisi luottosopimuksen yhteydessä maksettavia kustannuksia. Nämä kansallisen lainsäätäjän mainitsemat esimerkit onkin tulkittavissa luottokustannusten määritelmän ytimeen kuuluviksi.¹⁴⁷ Lisäpalveluiden pakollisuusarviointi näyttäytyy tällä tavalla ajateltuna vain luottokustannusten ytimen ulkopuolella aktualisoituvana apukysymyksenä, johon vastaamalla itse asiassa ratkaistaan kysymys siitä, tuleeko palvelusta aiheutuva kustannus kuluttajan maksettavaksi 3(g) artiklassa tarkoitettulla tavalla luottosopimuksen yhteydessä. Luotonantajan tietoisuutta on käsitelty edellä luvussa 2. Tarkastelu kohdistetaan nyt siihen, milloin lisäpalvelu on KSL 7:6.1:ssä tarkoitettulla tavalla pakollinen.

3.3. Lisäpalveluiden pakollisuusarviointi

Lisäpalveluiden kustannukset ovat osa luottokustannuksia silloin, kun lisäpalvelua koskevan sopimuksen tekeminen on edellytyksenä luoton saamiselle markkinoiduin ehdoin (KSL 7:6.1). Tämä sanamuoto kattaa lainsäätäjän mukaan tilanteet, joissa luoton saisi ilman lisäpalvelua vain epäedullisemmin ehdoin tai sitä ei saisi lainkaan, mikä vastaa

---

¹⁴⁶ MAO 701/14, kohta 10.

¹⁴⁷ HE 24/2010 vp, s. 28.

kulutusluottodirektiivin 3(g) artiklan sanamuotoa.¹⁴⁸ Tätä edellytystä on käsitelty muu-
massa kansallisessa tuomioistuinratkaisussa.

MAO 701/14

Asiassa oli kyse siitä, tuleeko maksullisen takauksen kustannukset kulut-
taja-asiamiehen vaatimalla tavalla lukea luottokustannuksiksi ja oliko to-
delliseen vuosikorkoon perustuva korkokatto ylittynyt. Markkinaoikeus
ratkaisi asian kuluttaja-asiamiehen hakemuksen mukaisesti siltä osin kuin
kyse oli takauksesta aiheutuvien kustannusten laskemisesta luottokustan-
nuksiin.

Lisäpalvelun pakollisuudesta markkinaoikeus totesi seuraavaa. Ensinnäkin se viittasi komis-
sion tulkintaohjeeseen, jonka mukaan lisäpalvelua ei voi pitää pakollisena silloin, kun kulut-
taja voi luottosopimuksen aikana millä hetkellä hyvänsä valita luotonantajan tuotteiden jou-
kosta mahdollisuuden pitää sama luotto mutta ilman mitään lisäpalveluja ja kun kuluttaja
voi milloin tahansa luopua lisäpalveluista ja lakata maksamasta niiden kuluja ilman, että tällä
luopumisella on mitään kustannus- tai muuta vaikutusta luoton ehtoihin. Markkinaoikeus
katsoi, että luotonantajan tarjoaman luoton saaminen markkinoiduin ehdoin ja ilman henki-
lötakaajaa edellytti maksullista takausta koskevan sopimuksen tekemistä. Markkinaoikeu-
den mukaan arviointiin ei vaikuttanut se, että luotonantaja tarjosi myös henkilövakuudellista
luottoa.¹⁴⁹

Markkinaoikeus siis piti henkilötakausta luoton ehtona, sillä luoton ehdot olivat vaihtoehtoi-
sessa tilanteessa markkinaoikeuden mukaan epäedullisemmat juuri siksi, että luotonsaa-
jan oli hankittava henkilötakaus. Se, että luotonantaja tarjosi myös henkilövakuudellista
luottoa, ei vaikuttanut arviointiin. Tarkastelu on siis kohdistettava nimenomaan siihen luot-
toon, jonka yhteydessä lisäpalvelua tarjotaan, eivätkä muut luotonantajan tarjoamat luotto-
tuotteet vaikuta arviointiin. Toisenlainen ratkaisu olisikin epälooginen. Otetaan esimerkiksi
komission tulkinta-asiakirjassa tarkoitettu tilanne, jossa lisäpalvelusopimuksen tekeminen
on edellytyksenä luotto A:n saamiselle markkinoidulla korolla.¹⁵⁰ Oletetaan, että luotonan-
taja tarjoaa myös korkeampikorkoista luotto B:tä, joka kaikilta muilta ehdoiltaan kuin

---

¹⁴⁸ HE 24/2010 vp, s. 28.

¹⁴⁹ MAO 701/14, kohta 13.

¹⁵⁰ SWD(2012) 128 final, s. 16.

korkoprosentilta vastaa A:ta. On selvää, ettei luotto B:n olemassaolo vaikuta lisäpalvelusopimuksen pakollisuuteen vaan ainoastaan ratkaisee kysymyksen siitä, onko lisäpalvelusopimuksen tekeminen edellytyksenä luoton saamiselle ylipäätään *vai* markkinoiduin ehdoin. Kummassakin tapauksessa lisäpalvelu on pakollinen.

KKO 2019:8

Asiassa oli kyse luottoehtojen kohtuullisuudesta ja erityisesti siitä, oliko kantajan vaatimukset voitu hylätä selvästi perusteettomina. Tapauksessa luoton saamisen edellytyksenä oli ollut joko henkilötakaus tai maksullinen takaus. Takauksen saaminen puolestaan edellytti maksullisen tekstiviestipalvelun käyttämistä.

Korkein oikeus totesi ensinnäkin, että lainasopimuksen tyypillisinä ehtoina voidaan yleensä pitää lainan antamista velallisen käyttöön, sen takaisinmaksua ja juoksevaa korkoa koskevia ehtoja. Vakuuden, kuten takauksen, vaatiminen kysymyksessä olleen kaltaisesta pienlainasta on sitä vastoin erittäin poikkeuksellista. Kyse onkin velkasuhteen päävelvoitteeseen nähden liitännäisestä, velallisen suoritusvelvollisuuden täyttämistä tukevasta sitoumuksesta.¹⁵¹ Korkein oikeus katsoi, että takauspalvelua koskevan sopimuksen aiheuttamat kustannukset oli laskettava luottokustannuksiin. Se perusteli tätä sillä, ettei henkilötakausta voitu tapauksessa pitää kuluttajan kannalta vartenotettavana vaihtoehtona; pienlainaa haetaan yleensä tilapäistä ja lyhytaikaista rahantarvetta varten, ja henkilötakaajan hankkiminen vie huomattavasti enemmän aikaa ja aiheuttaa enemmän vaivaa kuin maksullisen takauksen käyttö. Maksullisen takauksen hankkiminen oli siis ollut edellytyksenä luoton saamiseksi markkinoiduin ehdoin.¹⁵² Korkein oikeus ei ottanut suorasanaisesti kantaa viestinpalvelun käytöstä aiheutuvien kustannusten laskemisesta luottokustannuksiksi. Ratkaisua kommentoinut *Timonen* katsoo, että takauksen kustannusten kuuluminen luottokustannuksiin perustui ratkaisussa siihen, ettei takauspalvelun käytölle tosiasiallisesti ollut aitoa vaihtoehtoa.¹⁵³ Toisin kuin markkinaoikeus ratkaisussaan 701/14, korkein oikeus siis katsoi, että lisäpalvelusopimuksen solmiminen oli edellytys luoton saamiselle ylipäätään. Henkilötakauksellinen luotto ei sen hakemisen hankaluuden ja viemän ajan vuoksi ollut tosiasiasa kuluttajan saatavilla, vaan sen

---

¹⁵¹ KKO 2019:8, kohta 27.

¹⁵² KKO 2019:8, kohta 36.

¹⁵³ Timonen, Oikeustapauskommentti 2019:8.

mahdollisuus oli muodollinen. Tällaista, tosiasialliseen saatavuuteen perustuvaa arviointia on harjoitettu ratkaisussa MAO 8/20. Markkinaoikeus viittasi siinä korkeimman oikeuden ratkaisusta 2019:8 ilmenevään oikeusohjeeseen ja totesi, että maksullinen takaus oli ollut edellytyksenä luoton saamiselle.¹⁵⁴ Markkinaoikeus katsoi myös, että kun edellä tarkoitetun takauksen hakeminen oli edellyttänyt tekstiviestipalvelun käyttöä, myös viestipalvelun kustannukset oli vastaavin perustein laskettava luottokustannuksiksi.¹⁵⁵

3.4. Lisäpalveluiden kustannukset v. toiset luottokustannukset

Edellä on tarkasteltu sitä, mitä lisäpalvelut ovat ja millä edellytyksillä niiden kustannukset ovat luottokustannuksia. On ollut luontevaa käydä rajanvetoa nimenomaan vapaaehtoisten ja pakollisten lisäpalveluiden välillä, sillä tällainen arviointi on KSL 7:6.1:n mukaisesti suoritettava luottokustannuksia määritettäessä. Luottomarkkinoilla ongelmalliseksi kysymykseksi on muodostunut myös se, missä kulkee lisäpalveluiden kustannusten ja toisten luottokustannuksiin kuuluvien maksujen raja.¹⁵⁶ Tämä raja on nähdäkseni tullut välillisesti piirrettyä jo edeltävässä lisäpalveluiden tarkastelussa, ja tätä ajatusta käsitellään seuraavaksi. Sitä ennen on kuitenkin syytä valaista esimerkillä, miksi rajanvedolla on merkitystä.

Esimerkki perustuu kysymyksenasettelultaan, mutta ei yksityiskohdiltaan, kuluttaja-asiamiehen luottokustannuksia koskevaan uutiseen.¹⁵⁷ Oletetaan, että luotonantaja tarjoaa kuluttajalle kahta vaihtoehtoa, X:ää ja Y:tä. Vaihtoehdot ovat muutoin identtiset, mutta niissä on kaksi eroa. X:n mukainen kertaluotto asetetaan kuluttajan saataville kahden päivän päästä sen hakemisesta, Y:n mukainen kertaluotto tunnin sisällä sen hakemisesta. X:n mukaisesta luotosta peritään vain korkoa, mutta Y:n mukaisesta luotosta peritään koron lisäksi myös 30 euron lisämaksu, koska luotto on kuluttajan saatavilla jo tunti sen hakemisen jälkeen. Kysymys kuuluu: onko kyseessä kaksi eri luottotuotetta, jotka ehdoiltaan poikkeavat toisistaan, vai onko kyseessä yksi luottotuote, johon on mahdollista yhdistää vapaaehtoinen lisäpalvelu? Vastaus on luottokustannusten määrän kannalta merkityksellinen. Jos kyse on kahdesta eri luottotuotteesta, 30 euron lisämaksu on laskettava Y:n mukaisen luoton

---

¹⁵⁴ MAO 8/20, kohta 30.

¹⁵⁵ MAO 8/20, kohta 37–38.

¹⁵⁶ Kuluttaja-asiamiehen uutiskirje 4/2021: Kuluttaja-asiamies: Luottosopimuksen osia ei voi naamioida maksullisiksi lisäpalveluiksi.

¹⁵⁷ Kuluttaja-asiamiehen uutiskirje 4/2021: Kuluttaja-asiamies: Luottosopimuksen osia ei voi naamioida maksullisiksi lisäpalveluiksi.

luottokustannuksiin, sillä se tulee kuluttajan maksettavaksi luottosopimuksen perusteella. Jos taas kyse on vain yhdestä luottotuotteesta, 30 euron lisämaksua ei tule laskea luottokustannuksiin, sillä se on korvausta vapaaehtoisesta, luoton saatavuutta aikaistavasta lisäpalvelusta, jota kuluttajan ei ole pakko ottaa, jos hän tyytyy varojen saamiseen kahden päivän kuluttua luoton hakemisesta.

Edeltävässä lisäpalvelun käsitteen ja pakollisuusarvioinnin tarkastelussa on ensinnäkin todettu, että lisäpalvelusta perittävän kustannuksen perusteena tulee jokin yksilöity palvelu. Kuten edellä on todettu, palveluiden tyyppiä ei ole rajattu, mutta lisäpalvelun käsitteestä seuraa, että palvelun on luottosopimukseen nähden ylimääräinen tai sitä täydentävä. Toisille luottokustannuksille tällaista edellytystä ei ole; luotosta saatetaan koron lisäksi periä esimerkiksi kuukausimaksua ilman, että kuluttaja saa sen vastineeksi mitään erityistä palvelua. Kun kuukausimaksua peritään KSL 7:6.1:ssa tarkoitetulla tavalla luottosuhteen johdosta, se on luottokustannus. Vaikka tällaiselle maksulle toisaalta osoitettaisiinkin jokin peruste, esimerkiksi luoton hallinnoinnista ja perimisestä aiheutuvat luotonantajan kustannukset, kyse ei voi olla lisäpalvelun kustannuksesta, jos tämä perusteena ei ole luottosopimuksen ulkopuolinen eli sitä täydentävä tai siihen nähden ylimääräinen palvelu. Yllä esitettyssä esimerkissä arvioitavaksi tulee siis, onko varojen asettamisessa kuluttajan saataville jossakin tietyssä ajassa kysymys luottosopimusta täydentävästä tai siihen nähden ylimääräisestä palvelusta.

Asiaa voi lähestyä myös toisesta näkökulmasta. Kansallisesta ratkaisukäytännöstä käy ilmi, että pakollisuusarvioinnissa olennaista on, onko kuluttajalla tosiasiaassa mahdollisuus hankkia kyseessä oleva luottotuote markkinoituine ehtoineen ilman lisäpalvelua tai lisäpalvelun kanssa oman valintansa mukaan. Tämä vastaa komission tulkinta-asiakirjassa esitettyä pakollisuusarviointia.¹⁵⁸ Silloin, kun kuluttajalla ei ole tällaista mahdollisuutta, kyse on pakollisesta lisäpalvelusta. Kyse voi olla esimerkiksi siitä, että luotonantaja vaatii korkeampaa korkoa tai kuluja sellaiselta kuluttajalta, joka ei solmi kanta-asiakkuusohjelmaa koskevaa lisäpalvelusopimusta.¹⁵⁹ Lisäpalvelun pakollisuus on siis kiinni luotonantajan valinnoista eikä luoton ominaisuuksista: lisäpalvelu tai sen puute *ei itsessään vaikuta* luotosta perittävään korkoon, vaan korkoprosentin erot luottosopimusten välillä riippuvat luotonantajan hinnoitteluvaihtoista. Lisäpalvelusopimuksella ei toisin sanoen määrätä luoton ehdoista

---

¹⁵⁸ SWD(2012) 128 final, s. 17.

¹⁵⁹ SWD(2012) 128 final, s. 16.

vaan lisäpalvelusta. Tämä ei olisikaan mahdollista, sillä luoton ehdoista on KSL 7:17.2:n mukaisesti sovittava nimenomaan luottosopimuksessa. Ylempänä esitetyssä esimerkissä kysymykseksi muodostuu siis se, onko varojen asettaminen kuluttajan saataville tietyssä ajassa sellainen luoton ehto, josta ei voi määrätä lisäpalvelusopimuksessa.

Esimerkkitapauksessa ensimmäiseen kysymykseen on vastattava kieltävästi ja toiseen myöntävästi. Ensimmäisen kysymyksen osalta on todettava, että varojen antaminen kuluttajan käyttöön on erottamaton osa luottosuhdetta, sillä luoton myöntämisen perustarkoituksena on, että asiakas tulee nostamaan luottoa.¹⁶⁰ Kysymys ei siis miltään osin ole luottosopimusta täydentävästä tai siihen nähden ylimääräisestä palvelusta. Samaan päätelmään voidaan päätyä myös toiseen kysymykseen annetun myöntävän vastauksen perusteella. Luottosopimuksesta kuluttajalla annettavista tiedoista annetun valtioneuvoston asetuksen (789/2010) 5.1 §:n 3 kohdan mukaan luottosopimuksessa on mainittava luoton nostoa koskevat ehdot. Asetuksen liitteestä 1 eli vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot -lomakkeesta käy ilmi ensinnäkin, että luoton nostoa koskevat ehdot ovat osa luoton pääominaisuuksien kuvausta, ja toiseksi, että luoton nostoa koskevilla ehdoilla tarkoitetaan ehtoja siitä, miten ja milloin rahat ovat saatavissa. Kokoavasti voidaan siis todeta seuraavaa. Lisäpalvelun käsite kattaa vain sellaiset palvelut, jotka ovat luottosopimukseen nähden ylimääräisiä tai sitä täydentäviä. Lisäpalvelu ei itsessään vaikuta luottosopimuksen ehtoihin, vaan näistä määrätään luottosopimuksessa. Niinpä sellainen seikka, josta on määrättävä luottosopimuksessa, ei voi olla lisäpalvelua koskevan sopimuksen kohteena.

---

¹⁶⁰ MAO 214/18, kohta 25.

4. Luoton korko

4.1. Luoton koron määritelmä

Korkoa ei ole määritelty lainsäädännössä. *Velasta maksettavasta korosta* säädetään korkolain 3 §:ssä (340/2002), jonka mukaan velkasuhteissa noudatetaan korottomuusolettamaa. Juoksevilla korolla eli luottokorolla voidaan yleisesti katsoa tarkoitettavan luoton hintaa: korko on luotoantajalle maksettava hyvitys siitä, että tämä on antanut pääomaansa luoton-saajan haltuun ja käytettäväksi.¹⁶¹¹⁶²¹⁶³ Myös EUT on viivästyskorkoa koskevassa ratkaisus-saan todennut, että ”pääomalle maksettavan koron tehtävänä on olla palkkio siitä, että lai-nanantaja on antanut rahan velallisen käyttöön sen takaisin maksamiseen asti”.¹⁶⁴ Vaikka viivästyskoron funktio onkin eri, sen erottaa muista viivästysseuraamuksista juuri sen sidon-naisuus maksamattoman tai viivästyneen velan määrään.¹⁶⁵ Korkoa, on se juoksevaa tai vii-västyskorkoa, maksetaan siis nimenomaan velasta eli siitä määrästä, jota ei vielä ole mak-settu takaisin.

Luoton koron käsite puolestaan on määritelty KSL 7:6.4:ssa. Määritelmän ensimmäinen lause ei itsessään juuri avaa käsitettä: ”*Luoton korolla* tarkoitetaan tässä luvussa korkoa - -”. Varsinainen sisältö ilmeneekin vasta seuraavasta lauseesta: ”- - , joka ilmoitetaan nostetun luoton määrään vuositasolla sovellettuna kiinteänä tai vaihtuvana prosenttilukuna.” Määri-telmä vastaa kulutusluottodirektiivin 3(j) artiklaan sisältyvää lainakoron määritelmää.¹⁶⁶ Ku-lutusluottodirektiivi onkin tältä osin täysharmonisoiva, eli jäsenvaltiot eivät voi kansallisella lainsäädännöllä poiketa direktiivin mukaisesta lainakoron määritelmästä.¹⁶⁷ Katse on siis suunnattava kulutusluottodirektiiviin käsitteen sisällön selvittämiseksi.

Kulutusluottodirektiivin 3(j) artiklan mukaan lainakorolla tarkoitetaan korkoa, joka ilmoite-taan nostetun luoton määrään vuositasolla sovellettuna kiinteänä tai vaihtuvana prosenttilu-kuna. *Neuberger* ja *Reifner* ovat kritisoineet kulutusluottodirektiivin epä johdonmukaisuutta koron käsitteen käytön suhteen. Heidän mukaansa koron käsitettä käytetään direktiivissä

---

¹⁶¹ Niemi 2014, s. 131.

¹⁶² Norros 2018, s. 229.

¹⁶³ Wilhelmsson – Sevón, s. 20.

¹⁶⁴ Yhdistetyt asiat C-96/16 ja C-94/17, 76 kohta.

¹⁶⁵ Wilhelmsson – Sevón 1984, s. 21.

¹⁶⁶ HE 230/2018 vp, s. 29.

¹⁶⁷ Kulutusluottodirektiivin 9 johdantokappale.

mielivaltaisesti ja ristiriitaisesti. Tämä estää direktiivin omien tavoitteiden saavuttamisen, sillä käsitteellinen epäselvyys johtaa siihen, etteivät kuluttajat voi saada läpinäkyvää tietoa luotoista. Koron käsitteen epäselvyys vaikuttaa heidän mukaansa myös negatiivisesti kansallisen hintasääntelyn tehokkuuteen.¹⁶⁸ Tältä osin on toisaalta huomattava, ettei hintasääntely lainkaan kuulu kulutusluottodirektiivillä säänneltyihin seikkoihin, eikä lainakoron käsitteen siis EU-oikeudessa tulekaan erityisesti palvella kansallisia hintasääntelyjärjestelmiä. On kuitenkin totta, että koron käsitettä käytetään kulutusluottodirektiivissä tulkintaa hankaloittavalla tavalla. Esimerkiksi luoton kokonaiskustannuksia koskevassa 3(g) puhutaan artiklassa kuluttajan maksettavaksi tulevasta korosta ilman, että koron käsitettä on muualla direktiivissä avattu. Sikäli kuin 3(j) artikla ymmärretään ainoastaan koron ilmoittamista koskeväksi normiksi, on toisaalta luontevaa erottaa toisistaan ilmoitettava korkoprosentti, direktiivin kielenkäytössä lainakorko, ja ne maksut, joita kuluttaja tekee koron muodossa eli 3(g) artiklassa tarkoitettu korko. Tällaista erottelua ei direktiivissä kuitenkaan tosiasiaassa näyttäisi olevan; esimerkiksi mainontaa koskevassa 4(1) artiklassa käytetään lainakoron asemesta koron käsitettä.

Toisaalta direktiivi on joiltakin korkoa koskevilta osiltaan katsoakseni varsin johdonmukainen. Direktiivin termistössä luotto on nimittäin joko nostettu tai maksettu takaisin; tätä käsiteparia käytetään esimerkiksi sen 5(5), 10(2)(p) ja 14(3)(b) artiklassa. Viimeksi mainitussa lainkohdassa määrätään kuluttajan velvollisuudesta maksaa ”luotonantajalle pääoma ja sille kertynyt korko luoton nostopäivästä päivään, jona pääoma maksetaan takaisin”. Erityisen selkeästi näiden termien merkitys käy ilmi direktiivin liitteen I todellisen vuosikoron laskeamisessa käytetyistä lisäoletuksista. Kyseisen listan h kohdassa todetaan, että ”tilinylitysmahdollisuuden osalta luoton kokonaismäärä katsotaan nostettavan kokonaisuudessaan ja koko luottosopimuksen voimassaoloajalta”, eli luoton kokonaismäärä katsotaan tilinylitysmahdollisuuden osalta maksettavan takaisin luottosopimuksen päättyessä. Toisin sanoen luotto on joko nostettu tai maksettu takaisin. Tällaisen systeemiin argumentteihin perustuvan tulkinnan mukaan luoton korkoa voi sen määritelmän mukaisesti olla vain sellainen kuluttajalta perittävä maksu, jota peritään KSL 7:6.4:ssa tarkoitettulla tavalla nostetun luoton määrästä. Tämä seuraa nähdäkseni jo määritelmän ensimmäisestä lauseesta, jonka mukaan luoton korolla tarkoitetaan KSL 7 luvussa korkoa, joka sekä yleisesti että EUT:n oikeuskäytännössä

---

¹⁶⁸ Neuberger – Reifner 2020, s. 124.

on ymmärretty edellä esitetyllä tavalla.¹⁶⁹ Määritelmän toisen lauseen voi katsoa vielä vahvistavan tätä käsitystä: luoton korkoa peritään nimenomaan nostetun luoton määrälle. Toisaalta määritelmän toisen lauseen voi nähdä myös pelkkänä luoton koron ilmoittamistapaa koskevana normina, mitä käsitellään seuraavaksi.

4.2. KSL 7:6.4 – määritelmä vai ilmoittamistapaa sääntelevä normi?

Lain esitöiden mukaan KSL 7:6.4:n tarkoituksena on selventää, että luoton korolla tarkoitetaan vuotuista korkoa. Se on koron ilmoittamistapaa sääntelevä normi, jonka tarkoituksena on yhdenmukaistaa koron ilmoittamista koskeva käytäntö.¹⁷⁰ Sen perustana olevalla kulu- tusluottodirektiivin säännöksellä ei lienekään muuta funktiota, sillä koron määritelmään ei liity sellaisia tulkintaongelmia kuin esimerkiksi yleiseen luottokustannusten määritelmään eikä direktiivillä esimerkiksi säännellä luotosta perittävän koron määrää. Toisaalta luoton korko sisältyy 3(g) artiklan mukaisesti luoton kokonaiskustannuksiin, ja se tulee todellisen vuosikoron laskennassa otetuksi huomioon kuluttajan tekeminä euromääräisinä suorituksina. Myöskään lain esitöissä ei ole mainittu tarvetta selventää sitä, mitä luoton korolla tarkoitetaan.

Säännöksellä ei muutettu jo aiemmin valinnutta oikeustilaa, jota ilmentää markkinaoikeuden ratkaisu 616/17. Markkinaoikeus joutui siinä ennen nykyistä hintasääntelyä ja luoton koron määritelmää ottamaan kantaa koron ilmoittamiseen luoton markkinoinnissa. Tapauksessa luotonantaja oli ilmoittanut luoton koron päiväkohtaisena niin, että luoton koroksi oli ilmoitettu 0,5 prosenttia päivässä. Markkinaoikeus totesi, että kulutusluottodirektiivin 3(j) artiklan mukaisesta lainakoron määritelmästä seuraa, että luoton korko on markkinoinnissa ilmoitettava nimenomaan vuosikorkona.¹⁷¹ Tätä nykyä kansallisessa lainsäädännössä luoton koron määritelmä on kuitenkin relevantti myös muissa tilanteissa kuin koron ilmoittamisessa. KSL 7:17a.1:n mukainen korkokatto koskee nimittäin nimenomaan sitä luoton korkoa, joka on määritelty KSL 7:6.4:ssa.¹⁷² Muille luottokustannuksille on oma kulukattonsa, josta säädetään säännöksen 2–3 momentissa. Niinpä ei ole yhdentekevää, pidetäänkö kuluttajalta perittäviä luottokustannuksia korkona vai muina luottokustannuksina. Otetaan esimerkiksi tuhanen euron luotto, joka nostetaan 1.1.2021 ja maksetaan takaisin 12 yhtä suuressa

---

¹⁶⁹ Yhdistetyt asiat C-96/16 ja C-94/17, 76 kohta.

¹⁷⁰ HE 230/2018 vp, s. 13.

¹⁷¹ MAO 616/17, kohta 39–40.

¹⁷² HE 230/2018 vp, s. 29.

kuukausierässä aina kuun viimeisenä päivänä niin, että luotto on maksettu kokonaisuudessaan takaisin 31.12.2021. Luoton korko on 20,00 %, ja kuluja veloitetaan 0,01 % päivää kohden. Tällöin korkoa kertyy maksettavaksi yhteensä 107,90 euroa ja kuluja 36,50 euroa. Yhteensä luottokustannuksia on siis maksettava 144,40 euroa. Jos koko luottokustannusten määrä veloitettaisiin korkona, luoton korko olisi 26,77 %.

Niinpä pohdittavaksi tulee, mitä kaikkia kuluttajalta perittäviä maksuja voidaan pitää luoton korkona. Koska korkokatto koskee KSL 7:6.4:ssa tarkoitettua luoton korkoa, on syytä tarkastella määritelmää tarkemmin. Edellä olen päätenyt siihen, että luoton koroksi voidaan katsoa vain sellainen maksu, jota luotonsaaja maksaa luotonantajalle maksamatta olevasta luoton määrästä eli velastaan. Niinpä esimerkiksi sellaiset maksut, jotka eivät ole suhteessa velan määrään, eivät ole luoton korkoa. Tällaisia maksuja ovat luotosta perittävät kiinteät maksut, kuten kuukausittaiset tilinhoitomaksut ja limiittimaksut. Luoton koron on oltava *korkoa*. Luoton koron määritelmä sisältää kuitenkin myös muita aineksia. Sen mukaisesti korosta tekee KSL 7 luvussa tarkoitettun luoton koron juuri se tapa, jolla se ilmoitetaan. Näin tulkittuna esimerkiksi kuukausitasolla ilmoitettu korko ei ole luoton korko, koska sitä ei ole ilmoitettu vuositasolla sovellettuna. Myöskään murto-osana ilmaistu korko ei ole määritelmän mukainen luoton korko, sillä sitä ei ole ilmaistu prosenttilukuna. Tässä kohtaa on selvyyden vuoksi mainittava, ettei tällainen tulkinta tarkoita sitä, etteikö esimerkiksi kuukausitasolla ilmoitettu korko kuitenkin olisi luottokustannus (KSL 7:6.1). Kyse on siitä, tuleeko tällä tavalla ilmoitetun koron määrää arvioida korkokaton vai kulukaton nojalla.

Kulutusluottodirektiivillä ei säännellä koron laskemiseen tai perimiseen liittyviä seikkoja. Direktiivin 3(j) artikla on ymmärrettävä nimenomaan koron ilmoittamista koskevana säännöksenä, jolla ei muutoin puututa kuluttajalta perittäviin korkoihin tai niiden laskutapoihin. Kulutusluottodirektiiviä koskevassa komission tulkinta-asiakirjassa todetaan, että direktiivillä säännellään yhtäältä todellisen vuosikoron, ei lainan koron, laskemista ja toisaalta lainan koron ilmoittamista, ei sen laskemista. Tulkinta-asiakirjassa huomautetaan myös, että lainan koron voi itse asiassa ilmoittaa efektiivisenä vuosikorkona, jolloin se vastaa direktiivin mukaista todellista vuosikorkoa, jos muita luottokustannuksia ei peritä. Olennaista ilmoittamisessa on, että korko ilmoitetaan vuositasolla.¹⁷³ Markkinaoikeuden ratkaisun 616/17 perusteluista käy ilmi, että se koron määrää arvioidessaan samasti 0,5 prosentin

---

¹⁷³ SWD(128) final, s. 5–6.

päiväkoron 182,5 prosentin vuosikorkoon.¹⁷⁴ Markkinaoikeus ei siis katsonut, että päiväkoh-
taisesti ilmoitettua korkoa ei olisi pidettävä kulutusluottodirektiivin 3(j) artiklan mukaisena
korkona. Tältä osin on tosin huomioitava, ettei nykyinen korkokattoon perustuva hintasään-
tely ollut ratkaisua annettaessa vielä voimassa. KSL:ssa ei myöskään ollut luoton koron mää-
ritelmää. Kuten edellä on todettu, KSL:n mukainen luoton koron määritelmä kuitenkin vas-
taa jo markkinaoikeusratkaisua annettaessa voimassa olleen kulutusluottodirektiivin mu-
kaista lainakoron määritelmää, joka on täysharmonisoitu. Vaikka ratkaisussa ei asiaan otet-
tukaan varsinaisesti kantaa, sen perustelut kuitenkin nähdäkseni tukevat ajatusta siitä, että
luoton koron määritelmä on ymmärrettävä koron ilmoittamista koskevaksi säännökseksi.
Tämä luonnollisesti vastaisi sen perustana olevan kulutusluottodirektiivin 3(j) artiklan tar-
koitusta.

Komissio on 30.6.2021 antanut ehdotuksensa uudeksi kulutusluottodirektiiviksi. Ehdotuk-
sen 31(1)(a) artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee ottaa käyttöön yksi tai useampi seuraaa-
vista: korkoa, todellista vuosikorkoa tai luoton kokonaiskustannuksia rajoittava katto.¹⁷⁵ Lai-
nakoron määritelmään ei ehdoteta muutoksia. Huomionarvoista tässä kohden on, ettei ylä-
rajaa ehdoteta asetettavaksi lainakorolle vaan ”luottosopimuksiin sovellettaville koroille”.
Tämä on linjassa sen komission tulkinta-asiakirjassa todetun seikan kanssa, ettei direktiivin
mukaisella lainakoron määritelmällä puututa siihen, miten korko lasketaan tai peritään; lai-
nakoron määritelmä on koron ilmoittamistapaa koskeva normi. Sen sijaan, että kyse olisi
tällaisesta systemaattisesta erosta hintasääntelyn ja markkinointinormiston välillä, tämä ko-
mission ehdotuksesta ilmenevä käsitteiden ero saattaa toisaalta myös ilmentää *Neubergerin*
ja *Reifnerin* esille tuomaa käsitteiden epäjohdonmukaisuutta ja mielivaltaisuutta.¹⁷⁶

4.3. Kansallinen korkokattosäännös v. direktiivin lainakorko

KSL 7:17a.1:n mukainen korkokatto on kansallista sääntelyä. Sen sanamuodon mukaan ku-
luttajan nostamalle luotolle perittävää luoton korkoa ei saa sopia 20:tä prosenttia suurem-
maksi. Koska kuluttajalta ei KSL 7:17.3:n mukaan saa luottosuhteen perusteella periä kor-
koa, josta ei ole sovittu luottosopimuksessa, ja koska luottosopimuksessa on saman sään-
nöksen 2 momentin mukaan sovittava luottokustannuksista, kuluttajan nostamalle luotolle

---

¹⁷⁴ MAO 616/17, kohta 41.

¹⁷⁵ COM(2021) 347 lopullinen, s. 59.

¹⁷⁶ Neuberger – Reifner 2020, s. 124.

ei myöskään tosiasiallisesti saa periä 20:tä prosenttia suurempaa luoton korkoa, mikä käy ilmi myös lainkohdan perusteluista.¹⁷⁷

Lainsäätäjä ei ole tarkemmin selostanut, mitä luoton korolla hintasääntelyssä tarkoitetaan. Lain esitöissä on todettu, että luoton koron määritelmä sisältyy KSL 7:6.4:iin ja vastaa kulutusluottodirektiiviin sisältyvää lainakoron määritelmää.¹⁷⁸ Lainakoron määritelmä on täysharmonisoitu kulutusluottodirektiivillä.¹⁷⁹ Kuten aiemmin on todettu, EUT on oikeuskäytännössään katsonut, että sillä on toimivalta tulkita unionin oikeussääntöjä myös sellaisessa tilanteessa, jossa jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa viitataan unionin oikeussääntöön sisältöön niiden oikeussääntöjen määrittämiseksi, joita sovelletaan puhtaasti kansalliseen asiaan.¹⁸⁰ Koska korkokattoa sovelletaan luoton korkoon, sen soveltamisala määräytyy siis viime kädessä direktiivin mukaisen lainakoron määritelmän mukaan. Kuten edellä on tullut esille, komissio on katsonut, että lainakoron voi direktiivin sanamuodon mukaan ilmoittaa nimellisen vuosikoron asemesta esimerkiksi efektiivisenä vuosikorkona.¹⁸¹ On selvää, ettei korkokattsäännöstä laadittaessa ole otettu huomioon tällaista mahdollisuutta; kuluttajalta perittävän koron enimmäismäärä ei voi olla riippuvainen siitä, missä muodossa luotonantaja koron ilmoittaa. Tämä olisi lainmuutoksen tarkoituksen vastaista. Vuonna 2019 toteutetun lainmuutoksen yhtenä tavoitteena nimittäin oli, että luottojen hinnoittelu olisi läpinäkyvämpää ja sääntelyn noudattaminen yksinkertaisempaa.¹⁸² Läpinäkyvyys on lainvalmistelussa ymmärretty nimenomaan kuluttajalle ilmoitetun hinnan ja tältä tosiasiasa perittävän hinnan yhtenevyytenä.¹⁸³ Todelliseen vuosikorkoon perustuvan korkokaton keskeisenä ongelmana taas on pidetty sitä, että todellisen vuosikoron laskeminen on monimutkaista ja jossain määrin myös tulkinnanvaraista.¹⁸⁴ Kaikki tämä huomioiden olisi lain tarkoituksen vastaista, ettei kuluttajalle lainkaan ilmoitettaisi luotosta perittävää nimelliskorkoa. KSL 7:17a.1:n mukainen 20 prosentin raja koskee siis *nimellistä* vuosikorkoa, ei *efektiivistä* eli todellista vuosikorkoa.

---

¹⁷⁷ HE 230/2018 vp, s. 29.

¹⁷⁸ HE 230/2018 vp, s. 29.

¹⁷⁹ Kulutusluottodirektiivin 9 johdantokappale.

¹⁸⁰ Yhdistetyt asiat C-297/88 ja C-197/89, 36–37 kohta.

¹⁸¹ SWD(128) final, s. 5–6.

¹⁸² HE 230/2018 vp, s. 1.

¹⁸³ HE 230/2018 vp, s. 11–12.

¹⁸⁴ HE 230/2018 vp, s. 12.

Ristiriitaisuutta aiheuttaa myös se, ettei luoton kokonaiskustannuksia jaotella kulutusluottodirektiivissä lainakorkoon ja muihin kustannuksiin. Myös EUT on todennut, ettei direktiivissä säädetä käsitteestä ”muut luottokustannukset kuin korkokulut”.¹⁸⁵ Tällainen erottelu ei yksinkertaisesti ole kulutusluottodirektiivin järjestelmässä tarpeellinen, sillä luoton kokonaiskustannukset kattavat kaikki luottosopimuksen yhteydessä kuluttajan maksettavaksi tulevat maksut niiden tyypistä riippumatta. Komissio ei ehdotuksessaan uudeksi kulutusluottodirektiiviksi ole esittänyt muutosta tähän, vaan säännös jäsenvaltioiden korkokatoista on toteutettu toisella tavalla.¹⁸⁶

4.4. Yhteenveto ja huomautuksia määritelmästä

Luoton koron määritelmä sisältää nähdäkseni kaksi osaa, joista kummallakin on oma funktionsa. Luoton korolla tarkoitetaan kuluttajan nostamasta ja maksamatta olevasta määrästä eli velasta perittävää maksua, joka on suhteessa tähän määrään. Tämän määritelmän perusteella määräytyy myös korkokaton soveltamisala niin, ettei sitä sovelleta sellaisiin kuluttajalta perittäviin maksuihin, joita kuluttajan on maksettava velan määrästä riippumatta. Näissä maksuissa ei ole kyse korosta. Määritelmän toinen osa on luoton koron ilmoittamistapaa koskeva normi, jolla ei ole vaikutusta korkokaton soveltamisalaan. Niinpä KSL 7:17a.1:a sovellettaessa myös esimerkiksi päiväkorkona tai murto-osana ilmoitettua korkoa on pidettävä luoton korkona; kyse on tällöin vain väärin ilmoitetusta korosta.

Jännite kansallisen ja EU-oikeuden välillä on luoton korkoa koskevissa säännöksissä kuitenkin ilmeinen. Kuten on todettu, kansallisen hintasääntelyn tavoitteena on kohtuullistaa kuluttajaluottojen hinnoittelua ja vähentää kuluttajaluotoista aiheutuvia velkaongelmia. Valitulla korkokattomallilla on pyritty selkeyteen ja yksinkertaisuuteen niin, että yhtäältä sääntelyn noudattaminen ja valvonta olisi yksinkertaista ja toisaalta luottojen hinnoittelu olisi läpinäkyvää.¹⁸⁷ Korkokaton soveltamisala on kuitenkin KSL:ssa sidottu sellaiseen säännöseen, jonka tarkoituksena on yhtenäistää luoton koron ilmoittamista koskeva käytäntö. Luoton koron määritelmän tulkinta kuuluu viime kädessä EUT:n eli sellaisen tahon toimivaltaan, joka tulkitsee oikeussääntöä sellaisista lähtökohdista ja osana sellaista kokonaisuutta, johon ei kuulu korkokattosääntelyä tai ylipäättään koron ja muiden luottokustannusten erottelua.

---

¹⁸⁵ C-779/18, 40 kohta.

¹⁸⁶ COM(2021) 347 lopullinen, s. 59.

¹⁸⁷ HE 230/2018 vp, s. 1.

Tämä on nähdäkseni sellainen epäkohta, joka olisi ollut helposti vältettävistä. Kuten edellä on todettu, koron perimistä koskevia seikkoja ei ole yhdenmukaistettu direktiivillä. Koska direktiivillä yhdenmukaistettu lainakoron käsite koskee nimenomaan ilmoitettavaa korkoprosenttia, kansallinen lainsäätäjä voisi säätää siitä *perittävän koron* käsitteestä, jota hintasääntelysäännöksestä tarkoitetaan.

5. Johtopäätökset

Tutkielman johdannossa sen tavoitteeksi on asetettu saada selvyys niistä seikoista, jotka vaikuttavat kansallisen kuluttajaluottojen hintasääntelyn mukaisen luottokustannusten käsitteen tulkintaan. Selvyys on tullut saada myös siitä, miten nämä seikat vaikuttavat tulkintaan ja minkälaiseksi luottokustannusten käsite näitä löydöksiä hyödyntäen muodostuu. Tämä tavoite on nähdäkseni saavutettu, ja tässä viimeisessä luvussa tulokset kootaan yhteen.

Johdannossa on esitetty, että EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välillä on mahdollisesti luottokustannuksiin liittyviä jännitteitä, jotka voivat johtua esimerkiksi erilaisesta käsitteiden käytöstä tai eroista kansallisten säädösten ja EU-säädösten tavoitteiden välillä. Tutkielmassani olen päätenyt siihen, että näin myös tosiasiasa on. Ensinnäkään kulutusluottodirektiivin ja KSL 7 luvun mukaiset luoton kokonaiskustannusten ja luottokustannusten määritelmät eivät vastaa toisiaan, vaikka kyse on direktiivillä täysin yhdenmukaistetusta käsitteestä. Tässä tilanteessa kansallista käsitettä on tulkittava direktiivin mukaisesti niin, ettei se kata sellaisia kustannuksia, jotka eivät direktiivin mukaan kuulu sen piiriin. Lisäksi tutkielmassa selvitetyn perusteella voi todeta, että luottokustannusten ja luoton koron käsitteillä on kansallisessa oikeudessa sellaisia tehtäviä, joita niillä ei EU-oikeudessa ole. Erityisesti luoton koron määritelmä, joka pääasiassa on koron ilmoittamistapaa koskeva normi, soveltuu kehnosti rajaamaan niitä kuluttajalta perittäviä kulueriä, jotka kuuluvat korkokaton piiriin. Itse asiassa käsitteen tulkinta direktiivin mukaisesti saattaa johtaa siihen, ettei se lainkaan sovellu käytettäväksi hintasääntelyssä; direktiivillä ei nimittäin puututa siihen, kuvaako ilmoitettu korkoprosentti nimelliskorkoa vai todellista eli efektiivistä vuosikorkoa.

Käsitteiden perusta EU-oikeudessa johtaa siihen, että niiden tulkinnassa on otettava huomioon EU-oikeuden tulkintavaikutus. Käsitteitä on tulkittava mahdollisimman pitkälle niin, että saavutetaan kulutusluottodirektiivin mukaiset EU-oikeuden tavoitteet. Hintasääntelyn taustalla olevat tavoitteet puolestaan eivät varsinaisesti kuulu kulutusluottodirektiivin tavoitteisiin, ja mahdollisissa ristiriitatilanteissa kansallisten tavoitteiden on väistyttävä. EU-oikeuden tavoitteet voivat sille tyypillisen tavoitelähtöisen tulkinnan vuoksi saada paljonkin merkitystä. Ylipäätään johtopäätöksenä voidaan todeta, ettei kansallisella luottokustannusten määritelmällä ole itsenäistä merkitystä vaan luottokustannusten käsite on sen tulkinnassa samastettava EU-oikeudelliseen luoton kokonaiskustannusten käsitteeseen. Relevanteiksi oikeuslähteiksi tulkinnassa muodostuvat siis EU-oikeuden oikeuslähteopissa korkealla olevat lähteet, ja näin myös tulkinnassa käytettävä argumentaatio poikkeaa kansallisesta.

Täytyy toisalta todeta, että osa käsitteisiin liittyvistä ristiriitaisuuksista kumpuaa kulutusluottodirektiivistä itsestään, eikä kyse siis suoranaisesti ole EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välisestä jännitteestä. Direktiivin säännösten sanamuodon mukaista tulkintaa vaikeuttaa käytettyjen käsitteiden yhteismitattomuus, mikä on tullut esille koron käsitettä tarkasteltaessa. Oman haasteensa tuo se, että säännökset saattavat varsinaisen normatiivisen aineksen lisäksi sisältää puhtaasti informatiivisia elementtejä. Näin olen todennut olevan esimerkiksi todellisen vuosikoron laskentaa koskevan 19(2) artiklan kohdalla.

Toinen tutkielman selkeä tulos on johtopäätös siitä, että luottokustannusten käsite on ymmärrettävä laajasti. EUT:n oikeuskäytännössä vakiintunut tulkinta on, että käsitteellä tarkoitetaan notaarikuluja lukuun ottamatta kaikkia kustannuksia, jotka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä ja jotka ovat luoton antajan tiedossa. Käsitteen laajan tulkinnan taustalla on se, että vain niin tekemällä voidaan saavuttaa kulutusluottodirektiivin tavoite, kuluttajan mahdollisuus tehdä luottoa koskeva päätös täysin tietoisena kaikista seikoista. Myös tässä näkyy EU-oikeudellisen tulkinnan tavoitelähtöisyys, joka tulee huomioida tulkinta-argumenteissa. Kulutusluottodirektiivin systeeminen tulkinta johtaa kuitenkin siihen, että jotkin kuluerät, jotka sinänsä voisivat määritelmän sanamuodon mukaisesti kuulua luoton kokonaiskustannuksiin, jäävät käsitteen ulkopuolelle. Tällaisia kustannuksia ovat erityisesti luottosopimuksen noudattamatta jättämisestä aiheutuvat kulut eli esimerkiksi sopimussakot, perintäkulut ja viivästyskorot.

Tutkielmassa selvitetyn perusteella voidaan lisäksi määritellä hintasääntelyn kannalta olennaisten käsitteiden suhteita. Ensinnäkin on todettava, että luottokustannusten käsite pitää sisällään hintasääntelysäännöksessä tarkoitetun luoton koron ja muut luottokustannukset. Jälkimmäiselle käsitteelle ei kuitenkaan ole annettava mitään itsenäistä merkitystä, vaan sen piiriin kuuluvien kustannusten joukko määräytyy poissulkumenetelmällä. On siis ensin määritettävä kaikki luottokustannukset, minkä jälkeen tästä joukosta on poistettava luoton koron määritelmän täyttävät kuluerät. Luoton koron määritelmästä vain hyvin pientä osaa voidaan itse asiassa kutsua määritelmäksi, sillä merkittävä palanen säännöstä koskee tiedon ilmoittamistapaa. Luoton koroksi katsotaan vain sellainen maksu, jota peritään nostetusta ja maksamatta olevasta luotosta ja jonka suuruus määräytyy suhteessa tähän määrään. Vaikka tutkielmassa on päädytty luoton korkoa koskevaan tulkintaratkaisuun, tätä ratkaisua rasittaa nähdäkseni edelleen käsitteen EU-perustasta aiheutuva soveltumattomuus hintasääntelyn soveltamiseen.

Lisäpalveluiden kustannusten ja toisten luottokustannusten suhde sen sijaan on selvitetty tutkielmassa katsoakseni varsin tyydyttävällä tavalla. Näiden kahden kustannusjoukon raja voidaan määrittää tutkielmassa saavutettujen tulosten perusteella kahdella eri tavalla – tai tarkemmin sanottuna kahdesta eri suunnasta. Yhtäältä voidaan kysyä, johtuuko kustannus jostakin sellaisesta yksilöidystä palvelusta, joka on luottosopimukseen nähden täydentävä tai ylimääräinen. Jos vastaus on myöntävä, kyse on lisäpalvelun kustannuksesta. Jos vastaus on kieltävä, kyse on toisesta luottokustannuksesta. Tällöin kustannusta peritään jostakin luotosta itsestään johtuvasta seikasta tai muutoin luottosopimuksen yhteydessä ilman, että sille on osoitettavissa mitään erityistä perustetta. Toisaalta asiaa voidaan tarkastella myös toisesta suunnasta. Tällöin voidaan kysyä, koskeeko esimerkiksi lisäpalvelusopimukseksi väitetty sopimus jotakin luoton ehtoa eli sellaista seikkaa, josta tulee sopia luottosopimuksessa. Jos väitetyllä lisäpalvelusopimuksella muutetaan luottosopimuksen sisältöä, kyse ei voi olla luottosopimukseen nähden ylimääräisesti tai sitä täydentävästä palvelusta. Tällä löydöksellä on nähdäkseni erityistä käyttöä luottomarkkinoilla ja niiden valvonnassa.

Joitakin päätelmiä voidaan tehdä myös lisäpalveluiden pakollisuusarvioinnista. Ainakin kansallisen ratkaisukäytännön mukaan olennaista on tässä arvioinnissa selvittää, onko kuluttajalla tosiasiaassa ollut mahdollisuus olla ottamatta lisäpalvelua luoton rinnalle. Pelkästään muodollinen mahdollisuus tähän ei riitä. Lisäksi erityisesti luottomarkkinoiden näkökulmasta olennaisena löydöksenä pidän sitä tutkielmassa esitettyä päätelmää, että pakollisuusarvioinnissa huomio kiinnitetään nimenomaan sellaisissa ehdoissa tapahtuviin muutoksiin, joihin lisäpalvelulla itsessään ei ole vaikutusta. Kysymys on siis esimerkiksi siitä, että luotonantaja tarjoaa alemman korkotason luottoa sellaisille asiakkaille, jotka liittyvät luotonantajan kanta-asiakkuusohjelmaan. Kuten edellä on jo todettu, sellainen sopimusehto, joka itsessään vaikuttaa luoton korkoon, kuuluu osaksi luottosopimusta eikä siis voi olla osa lisäpalvelusopimusta. Vaikutusta ei myöskään ole sillä, mitä muita luottoja luotonantaja tarjoaa, vaan jokaista luottoa tulee tarkastella yksitellen.

Edellä esitetyt kysymykset ovat nähdäkseni kuitenkin vain apukysymyksiä, joita hyödyntäen pyritään vastaamaan siihen, tuleeko kustannus kuluttajan maksettavaksi luottosopimuksen yhteydessä. Jos vastaus on myöntävä, se on osa luoton kokonaiskustannuksia riippumatta siitä, onko kyseessä luoton korko, muu luottokustannus, lisäpalvelun kustannus vai toinen luottokustannus. Kulutusluottodirektiivin mukaisessa systeemissä ei ole monia eri luottokustannusten ryhmiä vaan ainoastaan luoton kokonaiskustannukset. Tämä on otettava huomioon myös kansallista lakia tulkittaessa. Olen tutkielmassa varovaisesti muotoillut sellaista

käsitystä, että luottokustannukset kuitenkin asettuvat jonkinlaiseen portaikkoon tai kenties janalle, jonka yhdessä päässä on luottokustannusten ydin ja toisessa päässä pakollisten lisäpalveluiden kustannukset. Esimerkiksi luoton korko kuuluu selkeästi luottokustannusten ytimeen; sitä peritään luotosta, eikä sitä sen määritelmän mukaisesti voi olla olemassa ilman luottoa. Lisäpalveluiden maksut taas ovat kauempana ytimestä, sillä niitä maksetaan jostakin muusta kuin luotosta, esimerkiksi vakuutuksesta. Niiden kuuluminen luottokustannuksiin ei johdu niiden luonteesta vaan siitä, että ne tulevat kuluttajan maksettavaksi luoton yhteydessä.

Kaikki edellä todettu huomioon ottaen on mielestäni perusteltua todeta, että kansallisen hintasääntelyn soveltaminen vaatii sellaista EU-oikeudellista tulkintaa, joka on vastoin sille asetettua yksinkertaisuuden ja selkeyden tavoitetta. Kansallisen hintasääntelyn sitominen toisia tarkoituksia varten luotuihin EU-oikeuden käsitteisiin ei tämän tutkielman tulosten perusteella näyttäydy ongelmattomana ratkaisuna. Katsoakseni olisikin tärkeää, että oikeusministeriössä vireillä olevassa kuluttajaluottolainsäädäntöä koskevassa hankkeessa sekä uutta kulutusluottodirektiiviä koskevassa lainvalmistelussa ja sen mahdollisessa myöhemmässä täytäntöönpanossa kiinnitettäisiin erityistä huomiota kansallisen KSL 7 luvun ja direktiivin säännösten yhteensovittamiseen selkeän ja ristiriidattoman kuluttajaluottolainsäädännön varmistamiseksi.